

ВИЛЬЯМ ШЕКСПИР

ТАНЛАНГАН АСАРЛАР

Беш жилдлик

Биринчи жилд

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
1981

ЎН ИККИНЧИ КЕЧА
ЁКИ
ТУРФА ҲАНГОМАЛАР

ҲАМИД ҒУЛОМ
таржимаси

ИШТИРОК ЭТУВЧИЛАР

Орсино — Иллирия герцоги.

Себастьян — Виоланинг акаси.

Антонио — Кема капитани, Себастьяннинг дўсти.

Кема капитани — Виоланинг дўсти.

Валентин }
Курио } Герцогнинг аъёнлари.

Сэр Тоби Белч — Оливиянинг амакиси.

Сэр Эндрю Эгьючик.

Мальволио — Оливиянинг эшик оғаси.

Фабиан }
Қизиқчи Фесте } Оливиянинг хизматкорлари.

Оливия

Виола.

Мария — Оливиянинг жорияси.

Аъёнлар, кашиш, денгизчилар, миршаблар, созандалар,
хизматкорлар.

Воқеа Иллириянинг шаҳарларидан бирида ва унга яқин
денгиз соҳилида бўлиб ўтади.

І ПАРДА

БИРИНЧИ САҲНА

Герцог саройи.

Герцог, Курно ва бошқа аъёнлар кирадилар.
Бир томонда созандалар.

Герцог

Музика севгининг озиғи эмиш,
Чалинг, кўнгил гўзал оҳангга тўйсин.
Муштоқлик ўтида ёнган, чанқаган
Орзулар тинглашдан толиб, мудрасин.
Руҳимни аллалаб, тамом маст қилган
Боя чалганингиз куйни такрорланг!
У куй, бинафшазор сокин бағрида
Енгил эсиб ўтган насим сингари
Дилимга сингдирди хушбўй атрини.
Бас қилинг! Аввалги кайфи энди йўқ.
Оҳ, ишқ маъбудаси, сен эркин ва сози!
Уммонсан, ҳар нарса қаърингга кетар
Ва лекин сен ютган нарса қимматда
Гавҳар бўлса ҳамки маҳв бўлиб зумда,
Вазини, қадрини йўқотар дарҳол!
Севги орзуларга тўлиқдир мудом,
Аслида севгининг ўзи орзудир.

Курно

Овга борасизми, тақсир?

Герцог

Қандай оғ?

Курио

Қийик оғи.

Герцог

Балли! Қўпдандир дилим
Энг гўзал оғуни тутмоқ истаиди.
Илк бор кўрганимда Оливияни,
Ҳатто ҳавонинг ҳам гўбори битиб,
Ярқ этиб очилди олам кўзимга.
Бир онда қийикка айланиб қолдим,
Орзулар қопоғон итларга ўхшаб,
Мени таъқиб этар ўшандан бери.

Валентин киради.

Ҳа, келдингми? Қандай жавоб келтирдини?

Валентин

Афв этинг, тақсирим. Қиритмадилар.
Мен графиняни кўра олмадим.
Ҳузурига кириб чиққан жория
Дедики, етти йил ўтмасдан аввал
Ҳаттоки осмон ҳам у маликанинг
Юзини пардасиз кўролмас эмиш.
Узлатга чекилган эмиш тамоман.
Қарори шу эмиш: ҳужрасини
Қайноқ ёшлар билан ювармиш тун-кун.
Шундай қилиш билан ўз акасининг
Руҳини шод этиб, хотирасини
Умрбод сақлармиш ғамгин қалбида.

Герцог

О, агар у кўнгил ҳатто акага
 Шундай муҳаббатли, вафодор бўлса,
 Орзу гирдобиди ҳақиқий ишқнинг
 Олтин камон ўқи бориб тушган он,
 Юз чандон, минг чандон ортиқ севади!
 Унинг қалби, ақли, хуллас ундаги
 Шу икки камолот — битта ҳокимнинг
 Ҳукмига абадий тобе бўлажак!
 Юринглар, чаманга, ўрмон ям-яшил,
 Ишқдан нақл айтамин, ёзилади дил.

Кетадилар.

ИККИНЧИ САҲНА

Денгиз соҳили. Виола, капитан ва денгизчилар
 кирадилар.

Виола

Дўстларим, айтинг-чи, бу қандай диёр?

Капитан

Бу ер — Иллирия, гўзал синьора.

Виола

Мен Иллирияда нима қиламан?
 Акам дарбадардир Элизияда?
 Балки, фарқ бўлмаган, омон қолгандир?
 Нима деб ўйлайсиз?

Капитан

Бўлиши мумкин,
 Омон қолдингиз-ку, мана ўзингиз.

Виола

Бечора акам! О, кошкийди у ҳам
 Фалокатдан мендек қутилган бўлса!

Капитан

Қутилган, синьора, хотиржам бўлинг,
Сизга кўрганганимни сўзлаб берайин:
Кемамиз қояга урилган дамда
Сиз хавфу хатардан қочиб, қайиқда
Мана бу йигитлар билан кетдингиз.
Ушанда кўрганман мард акангизни.
Даҳшатлар ичида шошиб қолмади,
Ишга солиб ўткир ақлини, шоввоз,
Ўзини мачтага дадил боғлади,
Жасорат ва умид унга берди дарс.
Наҳанг миниб олган Арион каби,
Пўртаналар билан дўстлашиб мағрур
Қулоч отганини ҳайратда кўрдим.

Виола

Хушxabаринг учун буни ол. Чиндан
Ўзим қутилганим учун қалбимда
Акамга ҳам умид уйғонди. Сенинг
Сўзларинг бу чўғни олов олдирди.
Ҳа, у омон қолган бўлиши мумкин!
Сен бу ерни яхши биласанми?

Капитан

Ҳа,
Худди беш қўлимдай. Мен шу яқинда
Туғилиб, ўсганман.

Виола

Ҳукмдори ким?

Капитан

Асли насаби ҳам, қалби ҳам улуғ,
Олижаноб герцог.

Виола

Исми шарифи?

Капитан

Орсинно.

Виола

Орсинно? Ёдимда. Отам
Тез-тез эслар эди шу номни. У вақт
Герцог уйланмаган эди шекилли.

Капитан

У бўйдоқ, ёинки яқиндагина
Бўйдоқ эди. Менинг Иллириядан
Кетганимга бир ой бўлди: ўшанда
Миш-миш тарқалмишди,— биласиз, авом
Улуғ зот шахсларни қиладди ғийбат,—
Агар ўша миш-миш рост бўлса, герцог
Совчи қўйган эмиш Оливияга.

Виола

У қиз ким?

Капитан

Графнинг қизи, ҳуснда,
Ақлда ягона. Бир йил муқаддам
Граф вафот этди, ёлғиз қизини
Ўғлининг қўлига топшириб кетди,
Аммо тезда вафот этди ўғил ҳам.
Севган графиня эркак зотидан
Юзини бутунлай ўгириб олди.

Виола

Эҳ, режам пишгунча жинс, унвонимни
Одамлардан пинҳон сақлаб қолсаму,
Хизмат қилсам эди графиняга!

Капитан

Бу жуда ҳам мушкул. У ҳеч кимсани,
Ҳатто герцогнинг ҳам одамларини
Яқин йўлатмайди.

Виола

Капитан, сенинг
Қиёфанг бамаъни, сўзларинг маъқул.
Гарчанд табиатга ишониш қийин.
Кўпинча сип-силлиқ қиёфанинг ҳам
Тубида чиркин бир нарса ётади,
Лекин мен астойдил сенга ишондим,
Сенинг олижаноб қиёфанг билан
Гўзал қалбинг уйғун экани аниқ,
Сендан илтимосим шуки, ҳеч кимга
Менинг кимлигимни айта кўрма ва
Режамни амалга оширишга мос
Дурустроқ либос топ. Мақсадим битта —
Герцогга хизматкор бўлиб ёлланиш.
Сен мени герцогга, бичилган бир қул,
Ҳарам оғаси, деб таништир. Хуллас,
Бўз бола деб ата. Мукофотинг нақд,
Сендан аямайман саховатимни!
Герцогга шуни ҳам айтгилки, хоҳ соз,
Хоҳ ашула, хоҳ иш, хоҳ ширин суҳбат —
Ҳаммаси қўлимдан келади. Мақта.
Етмиш ҳунар бари менга чўт эмас, —
Фақат мақсадимдан сўз очмасанг бас.

Капитан

Демак, сиз — бўз бола, мен — соқов малай,
Сирни сақлолмасам, майли, кўр бўлай!

В и о л а

Жуда соз! Гап битта, олдинга бошла!

Кетадилар.

УЧИНЧИ САҲНА

Оливиянинг уйи.

Сэр Т о б и . Акасининг вафоти орқасида ҳадеб бош оғритавериш жиянимнинг жонига тегмаганига доғман! Мен сенга айтсам, ташвиш — умрнинг эгови.

М а р и я . Худо ҳаққи, сэр Тоби, сиз мана шунақа бемаҳалда аллақабёқларда юришингизни ташласангиз бўларди. Сизнинг жиянингиз, менинг бекам кечалари йўқолиб кетишларингиздан қаттиқ озор тортяптилар.

Сэр Т о б и . Озор тортса тортар, ишқилиб, озор уни тортмасин.

М а р и я . Ҳар қалай, юриш-туришингизни янгилаб олсангиз чакки бўлмасди.

Сэр Т о б и . Янгилаб олсангиз? Хеч нарсамни янгиламайман! Уст-бошим шундай ҳам янги. Бу кўйлақда, мана бу этикда бемалол ичса бўлаверади. Агар бу этик юрмаса, қулоғидан осиб қўяман.

М а р и я . Ичкилик ичиш, саёқ юриш яхшиликка олиб келмайди. Куни кеча бекам шундай дедилар. Ундан кейин, тунов куни кечқурун бир тентакни, куёв қиламан, деб судраб келганингиздан ҳам жуда ранжидилар.

Сэр Т о б и . Кимни айтяпсан? Эндрю Эгьючикни эмасми?

М а р и я . Худди ўшани.

Сэр Т о б и . Иллирияда унга ўхшаган азаматлар кам топилади.

М а р и я . Хўш, нима бўпти?

Сэр Т о б и . У бир йилда нақд уч мишг дукат даромад олади-я!

Мария. Дукатлари бир йилга ҳам етмаса керак: кип-қизил аҳмоқ, ўлгудай исрофгар.

Сэр Тоби. Уял шундай дейишга! У виоль-дегамба чалади, бир неча тилни сувдек билади, шариллатиб гапиреди, табиатнинг нозик ерлари, унга тагин аллақанча фазилатлар ато қилган.

Мария. Сабил қолсин унинг фазилатлари! Фақат тентак бўлса ҳам бир гўр эди, ўлгудай уришқоқ ҳам. Агар у жазаваси тутган кезларда ўзини совутиш фазилатига эга бўлмаса, доноларнинг фикрича, унга аллақачон гўр вафо қиларди.

Сэр Тоби. Мана шу муштумим ҳаққи, онт ичаман, кимки уни шундай деса, унинг ўзи ёлғончи ва муттаҳам! Қим шундай деди?

Мария. Шундай деганлар шуни ҳам айтишдики, у ҳар куни кечқурун сиз билан ғирт маст бўлгунча ичармиш.

Сэр Тоби. Тўғри, ичамиз, жиянимнинг саломатлигига ичамиз. Токи Иллирияда май қуриб, томоғимнинг тешиги битиб қолмагунча, мен жиянимнинг саломатлигига ичганим-ичган. Қимнингки, мияси пирпиракдай чирпирак бўлиб кетмагунча жиянимнинг шарафига ичмас экан, мен уни қўрқоқ ва аблаҳ дейман. Жим, дўндиқча. *Castilliano vuldo!*¹ Сэр Эндрю Эгьючик қадам ранжида қилдилар.

Сэр Эндрю Эгьючик киради.

Сэр Эндрю. Сэр Тоби Белч! Соғмисан, сэр Тоби Белч?

Сэр Тоби. Дўстгинам, сэр Эндрю!

Сэр Эндрю. Худо ёр бўлсин, бағритош гўзал!

Мария Сизга ҳам, тақсир.

Сэр Тоби. Суйкал, сэр Эндрю, суйкал.

Сэр Эндрю. Қим бу?

Сэр Тоби. Жиянимнинг жорияси.

¹ Испанча: «жонли кастил тилида».

Сэр Эндрю. Марҳаматли Суйкал хоним, мен сен билан яқиндан танишишни истайман.

Мария. Менинг исмим Мария, тақсир.

Сэр Эндрю. Марҳаматли Мария Суйкал!

Сэр Тоби. Сен мени чалкаш тушундинг, оғайни. Суйкал, деганим — унга бўш келма, яқинроқ бор, гапга сол, ёпиш деганим. Дадил бўл, суйкал!

Сэр Эндрю. Виждоним ҳаққи, қасамёд қиламанки, бунақа шароитда мен бунга журъат этолмайман. Демак, «суйкал»нинг маъноси бу ёқда экан-да!

Мария. Яхши қолинглар, жаноблар.

Сэр Тоби. Агар уни шундай қўйиб юборсанг, қиличнингга иснод келтирган бўласан, сэр Эндрю!

Сэр Эндрю. Агар сен шундай кетаверсанг, мен қиличимга иснод келтирган бўламан! Хўш, нозанин, сен, аҳмоқ қўлимга тушди, деб ўйлаяпсанми?

Мария. Йўқ, тақсир, сиз менинг қўлимга тушганингиз йўқ.

Сэр Эндрю. Аммо тушаман, ма, қўлимни ол.

Мария. Албатта, тақсир, ҳар ким кўнглига келганини ўйлайверади. Сиз қўлингизни ертўлада ҳўллаб чиқсангиз ёмон бўлмасди.

Сэр Эндрю. Нега энди, жонгинам? Сен айтган ташбеҳнинг маъноси нима?

Мария. Маъноси шуки, тақсир, қўлингиз қуриб қолибди.

Сэр Эндрю. Ажаб бўпти! Мен лақма эмасманки, қўлимни ҳўллаб юрсам. Аммо ҳазилинг қалтис.

Мария. Қалтис бўлса ҳам, тақсир беозор.

Сэр Эндрю. Қани энди сендан бир озор кўрсам!

Мария. Йўқ, тақсир, дилингиз совуқ: буни мен бармоқларингизни санаб айта оламан.

Сэр Эндрю. Қани санаб кўр!

Мария. Санадим. Дилингиз бўм-бўш экан!
(Кетади.)

Сэр Тоби. О, баҳодир, сен бир стакан канар ша-

робидан отиб олишинг керак! Ҳеч вақт сени шунақа ча-
либ кетишганмиди?

Сэр Эн дрю. Ҳеч қачон! Мени канар шаробидан
бошқа ҳеч нарса йиқитолмаган. Шунақа пайтларда: на-
ҳотки, менинг ақлим оддий кишиларнинг ақлидан ўткир-
роқ бўлмаса, деб ўйлаб кетаман. Ҳамма гап сўқим
гўштида. Ақлимни ўтмаслаштираётган ўша.

Сэр Тоби. Мана бу сара гап.

Сэр Эн дрю. Агар шу гап тўғри бўлса, сўқим гўш-
тидан воз кечардим. Эртага уйимга кетаман, сэр Тоби.

Сэр Тоби. «Pouguoi»,¹ илтифотли баҳодир?

Сэр Эн дрю. «Pouguoi» — нима деганингиз: кет
деганингизми, қол деганингизми? Афсуски, қиличбозлик,
рақсу айиқ овига кетган вақтимни тил ўрганишга сарф
қилмаганман.

Сэр Тоби. О, агар шундай қилсанг, бошингни рос-
мана соч қоплаган бўларди!

Сэр Эн дрю. Наҳотки, санъат сочимни ундира
олса?

Сэр Тоби. Ҳеч шубҳасиз. Кўриб турибсан-ку, соч-
инг сира жингалак бўлай демайди.

Сэр Эн дрю. Ҳар қалай, сочим ўзимга ярашиб ту-
рибди, ё шундай эмасми?

Сэр Тоби. Ажойиб! Чархга ўралган зигир толадай
осилиб турибди. Умид қиламанки, бир кунмас-бир кун
биронта хотин бошингни бути орасига қисиб, йигириб
қолади.

Сэр Эн дрю. Худо ҳаққи сэр Тоби, мен эртага
уйимга жўнайман. Жиянинг ҳеч кўриниш берай демай-
ди. Агар кўриниш берганда ҳам, унга ёқишим даргумон.
Бунинг устига герцогнинг ўзи ишқибоз бўлиб юрибди.

Сэр Тоби. Герцогни кўрарга кўзи йўқ. Сабабки,
жияним унвони, ёши, ақли ўзидан катта одамга тегиш-
ни истамайди. Бу ҳақда онт ичганини ўз қулоғим

¹ Французча: «Нега?»

билан эшитганман. Бошингни кўтар, оғайни! Умидингни узма.

Сэр Эндрю. Ундай бўлса тагин бир ойга қоламан. Ғалати фелъим бор: маскарадлар билан байрамларга ниҳоятда ўчман.

Сэр Тоби. Наҳотки шунақа бачканаликлар қилсанг.

Сэр Эндрю. Мени нима деб ўйлаяпсан? Иллириядаги мартабаси ўзимдан баланд бўлмаган бирон кимсадан қолишадиган жойим йўқ, бироқ ўзимни чолларга тенглаштирмайман.

Сэр Тоби. Қойил, баҳодир. Хўш, гальярдга¹ қалайсан?

Сэр Эндрю. Эҳа, такадек шаталоқ отаман.

Сэр Тоби. Менга таканинг шаталогидан кўра эти маъқулроқ.

Сэр Эндрю. Орқага ташлашда бўлса, бу борада Иллирияда мендан ўзадигани бўлмаса керак.

Сэр Тоби. Шунча ҳунарни яшириб юрган экансанда? Шунча санъатга парда тортиб қўйибман дегин? Улар бирорта соҳибжамолнинг суратимидики, чанг босиб ётса? Нега энди черковга гальярдга муқом қилиб бориб, куранмага² муқом қилиб қайтмайсан? Мен сен бўлсам юрган йўлимда жигага³ шох ташлаб, ҳожатхонага ҳам нуқул контрданс⁴ қилиб борардим. Нега бундай қилдинг? Бу дунёда шунча ҳунарни яшириб юрганингни қара-я! Сенинг хушбичим оёқларингга қараб, гальярд юлдузи остида тугилгансан, деб айта оламан.

Сэр Эндрю. Рост, оёқларим бақувват, айниқса, олов ранг пайпоқда чакки кўринмайди. Хўш, базмни бошлаймизми?

Сэр Тоби. Бошқа нима ҳам ишимиз бор? Гов юлдузлари остида тугилмаганмизми ахир!

Сэр Эндрю. Гов? Биқину, жигар деган маънодами?

^{1 2 3 4} Қадимги рақсларнинг номи.

Сэр Тоби. Йўқ, тақсир, сону оёқ деган маънода. Қани бир ирғишла-чи: бошла! Баландроқ! Э-ҳе, жойида қойил!

Кетадилар.

ТҮРТИНЧИ САҲНА

Герцог саройи. Валентин билан йигит кийимида
Виола кириб келадилар.

Валентин. Агар герцог сизга бундан буён ҳам шу тариқа илтифот кўрсатадиган бўлса, Цезарио, омадингиз келгани: таниганига уч кун бўлмай, сизни яқин кўриб қолди.

Виола. Герцог илтифотининг доимийлигига шубҳа қилмаганингизда, унинг беқарорлигидан, менинг ношудлигимдан хавотир олмаган бўлардингиз.

Валентин. Асло ундай эмас.

Герцог, Курио ва аъёнлар кирадилар.

Виола

Ташаккур. Герцог ҳам келиб қолдилар.

Герцог

Айтинглар, ким кўрди Цезариони?

Виола

Лаббай, мен бундаман, шонли ҳукмдор.

Герцог

Четроқда кутинглар.—

Цезарио, сен

Энди ҳамма гапдан хабардор бўлдинг,

Қалбим китобини варақлаб сенга

Сиру асроримни тамоман очдим.

Энди у бағри тош ҳузурига бор,

Рад этса, бўш келма, эшикка ёпиш.

Сенинг товонларинг остонасига

Томир отганини такрорла, хуллас,
Қайтиб келма уни бир бор кўрмасдан...

В и о л а

Ҳукмдор, одамлар гапида жон бор,
Унинг ғам-андуҳи чиндан беҳисоб.
Қабул қилмаслиги мумкин.

Г е р ц о г

Қаттиқ бўл,

Одоб сақлайман, деб ағрайиб турма,
Шовқин сол, дўқ ҳам ур — мақсадга эриш.

В и о л а

Ҳукмдор, чунончи, олдига кирдим,
Нимадан гапирай?

Г е р ц о г

О, кошки эди!

Бағрим ишқ ўтида ёнганини айт.
Вафонинг қули, деб ҳайратда қолдир.
Сенга мушкул эмас дардим изҳори:
Унинг тоқати йўқ қари элчига.
Жон-жон деб тинглайди сенинг нақлингни.

В и о л а

Ишонгим келмайди.

Г е р ц о г

Ишон, азизим,

Сени эркак деган одам — ёшинга
Тухмат қилган бўлиб чиқади. Чиндан
Лабларинг Диана лабларидан ҳам
Нозикроқ, нафисроқ, товушинг эса,
Қизнинг товушидай ширин, мусиқий,
Қизни эслатади бутун борлигинг.

Аминманки, сенинг элчилигингга
 Юлдузинг ярашиб, кулиб турибди.—
 Сизлардан тўрт киши ҳамроҳ бўлинглар.
 Истасангиз, майли, ҳаммангиз боринг.
 Атрофимда одам қанча оз бўлса,
 Мен шунча эркинроқ нафас оламан.—
 Агар адо этсанг бурчингни, худди
 Ўз ҳукмдорингдай озод яйрайсан.
 Бирга кайф сурамыз.

В и о л а

Графиняни

Мафтун қилажакман, тақсир, ишонинг.

(Ўзича)

Оҳ, дардим ичимда, азоб чекаман!
 Орзум битта: унга ўзим тегаман!

Кетадилар.

БЕШИНЧИ САҲНА

Оливиянинг уйи. Мария билан қизиқчи кирадилар.

Мария. Хўш, қаёқларда санғиб юрибсан? Агар айтмасанг, сен учун қилча ҳам кечирим сўраб бермайман. Рухсатсиз кетиб қолганинг учун бекам сени ошишга фармон беради.

Қизиқчи. Майли, осдираверсинлар! Кимки бу дунёда яхши осилган бўлса, у дунёда кўрқмайди.

Мария. Нима сабабдан?

Қизиқчи. Шу сабабданки, ўлим — ҳақ.

Мария. Сийқа жавоб! «Ўлим — ҳақ» деган гапни ким айтганини биласанми?

Қизиқчи. Ким айтган, нозанин?

Мария. Дадил одамлар айтишган. Сен аҳмоқона гапларнигина дадил айтаверасан.

Қ и з и қ ч и . Ё раббий, доноликни доноларга бер, аҳмоқлар аҳмоқликларини ижарага қўйиб ҳам кун кўра-верадилар.

М а р и я . Билиб қўйки, шунча вақт рухсатсиз санғиб юрганинг учун сени ё дорга осадилар, ё ҳайдаб юборадилар. Ёки дорга осилишдан қўрқмайсанми?

Қ и з и қ ч и . Яхши дор, баъзан ёмон хотинга уйла-нишдан қутқариб қолади. Ҳайдашларига келсак, ёзнинг куни, кунимни кўриб кетарман.

М а р и я . Демак, сенга камарбаста керак эмасми?

Қ и з и қ ч и . Камарим ҳали ҳам илиниб турибди.

М а р и я . Узилиб кетса, чолворинг тушиб кетади.

Қ и з и қ ч и . Қойил! Бопладинг! Олавер! Агар сэр Тоби ичишни ташласа сен бутун Иллирияда Момо Ҳавонинг энг зўр қитмир қизларидан бўласан.

М а р и я . Жим, муттаҳам! Тилингни тий! Бекам кел-яптилар, оёқларига йиқилиб, кечирим сўра. *(Кетади)*.

Қ и з и қ ч и . Эй, закки ақлим, мадад бер, қизиқчиликни бир болай. Аскияга устаман дегувчи ақлли кишилар кўпинча аҳмоқ бўлиб қолаверадилар; мен ўзимни, аскияга нўноқман деб юраману баъзан доно ўрнига ўтиб қоламан, сабабики Қвинапал: «Ақлли аҳмоқ ақлсиз донодан афзалроқ» деган.

О л и в и я б и л а н М а л ь в о л и о к и р а д и л а р .

Худо ёр бўлсин, бекам!

О л и в и я . Аҳмоқни чиқариб юборинг.

Қ и з и қ ч и . Эшитяпсизми? Графинияни чиқариб юборинг.

О л и в и я . Йўқол, аҳмоқ.

Қ и з и қ ч и . Маликам, яхши май ва яхши маслаҳат иккита камчиликни тузата олади. Қуруқ аҳмоққа май берсангиз, у ҳўл бўлиб қолади. Агар ёмон одамга яхши маслаҳат берсангиз, у яхши бўлиб қолади. Агар тузал-маса, тикувчи унга ямоқ солиши керак. Чунки эски нар-саларнинг давоси — ямоқ. Яхшилик айб қилса унга гу-

ноҳни ямоқ қиладилар. Тузалган гуноҳкорга яхшиликни ямоқ қиладилар. Агар шу қиёсим ёқса ёқди, ёқмаса — начора? Бахтсизлик ҳамиша иснод бўлганидек, гўзаллик — мисоли гул, Графиня, аҳмоқ чиқариб юборилсин, дедилар ва мен такрор айтаманки, графиня чиқариб юборилсин.

О л и в и я . Мен сени чиқариб юборилсин, дедим, афандим.

Қ и з и қ ч и . Бу зўр хато, хоним! *Sicullus non tacit monachus*¹ яъни, қалпоғим бачкана бўлгани билан ақлимга асар қилмайди. Марҳаматли малика, ижозат беринг, сизнинг аҳмоқлигингизни исбот этай.

О л и в и я . Бу иш қўлингдан келармикан?

Қ и з и қ ч и . Келганда қандоқ, маликам!

О л и в и я . Исбот қил.

Қ и з и қ ч и . Бунинг учун аввал сизни сўроққа тутишимга тўғри келади, маликам. Жавоб беринг, беозор сичқон бекам!

О л и в и я . Бўпти. Қўнгил очишга бошқа эрмак бўлмагани сабабли исботларингни эшитсам эштай.

Қ и з и қ ч и . Марҳаматли малика, қайғунг сабаби нима?

О л и в и я . Марҳаматли қизиқчи, акамнинг вафоти.

Қ и з и қ ч и . Малика, менингча, унинг жони дўзахда.

О л и в и я . Аҳмоқ, менингча унинг жони жаннатда.

Қ и з и қ ч и . Акамнинг жони жаннатда бўла туриб қайғурсанг, демак, аҳмоқ экансан. Ҳей, қани, аҳмоқни чиқариб юборинглар!

О л и в и я . Сен бу аҳмоққа нима дейсан, Мальволио? Ақл кияпти шекилли, а?

М а л ь в о л и о . Ҳақ гап. Жони чиққунча ақли кираверади. Кексалик донога — завол, аҳмоққа — камол.

Қ и з и қ ч и . Ё раббий, бунга тезроқ кексалик ато қил, токи қип-қизил аҳмоққа айлансин! Сэр Тоби менинг

¹ Лотинча: «кулоҳ кийган билан одам роҳиб бўла қолмайди».

тулки эмаслигимга онт ичишга тайёр, аммо сенинг аҳмоқ эмаслигингга қора чақа ҳам тикмайди.

О л и в и я. Сен бунга нима дейсан, Мальволио?

М а л ь в о л и о. Сиз олий мартабали маликамининг шундай бир хомкалла аблаҳнинг қизиқчиликларидан роҳатланишингизга ҳайрон қоламан! Тунов куни бир галварс масхарабоз буни бир чўқишда мот қилганини ўз кўзим билан кўрдим. Кўрдингизми, тили айланмай қолди. Агар сиз кулиб унга далда бермасангиз, икки оғиз гапни ҳам эплаб гапиролмайди. Онт ичаманки, бунақа қизиқчи аҳмоқларнинг гапларига куладиган одамларнинг ўзлари ҳам ўйинхонадаги масхарабозлардан қолишмасалар керак.

О л и в и я. О, иззат-нафсинг ниҳоятда нозик. Мальволио, тўғриси, ҳазил кўтармайдиган бўлиб қолибсан — олижаноб, соддадил, оқкўнгил одамларга гўладек кўринадиган бу ҳазиллар сенга замбарак ўқидек туюладиган бўлибди. Чинакам оқил одам бир гапни айтиб таҳқирлай олмаганидек, қизиқчи ҳамма нарсани таҳқирлагани билан ҳақоратлай олмайди.

Қ и з и қ ч и. Қизиқчиларни ёқлаб айтган сўзларинг учун Меркурий сенга ёлғонни қийиб юборишни ато қилсин.

М а р и я киради.

М а р и я. Бекам, дарвоза тагида ёш бир йигит турибди, сизни кўрмаса бўлмасмиш.

О л и в и я. Герцог Орсинонинг одами бўлса керак?

М а р и я. Билмадим, бекам, чиройли, ёш йигит, аъёнлари ҳам бир талай.

О л и в и я. Қим унинг йўлини тўсаяпти?

М а р и я. Амакингиз, бекам, сэр Тоби.

О л и в и я. Уни бошқа ёққа олиб кетинглар, биров билан гаплашганда талмовсираб, алжиб қолади. Номусларга ўлдиради.

М а р и я кетади.

Бор, Мальволио, агар у герцогнинг элчиси бўлса, мени бетоб, уйда йўқ, нима десанг декн, жўнат.

Мальволио кетади.

Ҳазилларинг сийқаланиб, жонга текканини кўрдингми?

Қизиқчи. Ҳозиргина, бекам, худди тўнрич ўғлинг қизиқчи бўлиб туғиладигандай ёқлаган эдинг. Илоҳи, Юпитер унинг миясини иликка тўлдирсин. Бўлмаса қариндошларингдан бирининг *ria materu*¹ ли қиллаб турибди. Ана ўзи ҳам келяпти.

Сэр Тоби киради.

Оливия. У чиндан ҳам ширакайф. Эшикдаги ким, амаки?

Сэр Тоби. Асилзода.

Оливия. Асилзода? Қанақа асилзода?

Сэр Тоби. Уша асилзода... (Ҳиқичоқ тутади.)

Сиркаланган балиқнинг падарига лаънат! Нега тиржаясан, каллаварам?

Қизиқчи. Марҳаматли Сэр Тоби...

Оливия. Амаки, ҳой амаки, ҳалитдан маст бўлиб олганингизни қаранг-а!

Сэр Тоби. Яхлитдан маст? Йўғ-э, яхлит эмас, чала! Дарвозада аллаким юрибди.

Оливия. Аллаким... Қим, ахир?

Сэр Тоби. Менга деса иблиснинг ўзи бўлмайди-ми! Мең ёлғон гапирармидим. Боринглар-э. (Кетади.)

Оливия. Мастни нимага ўхшатса бўлади?

Қизиқчи. Аҳмоққа ҳам, жиннига ҳам, сувга чўкиб ўлган одамга ҳам ўхшатса бўлади. Меъёридан бир қултум ортиқ ичса — аҳмоқ бўлади, икки қултум ичса — жинни бўлади, уч қултум ичса — чўкади кетади.

Оливия. Миршабни чақириб кел, амакимни кў-

¹ Логинча: мияси.

риб қўйсин, чунки у учинчи даражага етиб, фарқ бўлибди. Бор, унга кўз-қулоқ бўл.

Қизиқчи. Йўқ, маликам, у ҳозирча эсини еган, холос, энди аҳмоқ жиннини парвариш қилади. (*Кетади.*)

М а л ь в о л и о қайтиб келади.

М а л ь в о л и о. У йигитча онт ичиб, маликани албатта кўришим керак, деяпти, бекам. Сизни, бетоблар десам, у: хабарим бор, шунинг учун мулоқотларини истайман, дейди. Сизни, ухляптилар, десам, бундан ҳам хабари бўлса керак, шу туфайли ҳам кўришим керак, дейди. Жавоб тополмай қолдим, бекам. Ҳар бир баҳонага жавоб тайёр.

О л и в и я. Бекамни барибир кўролмайсиз, де.

М а л ь в о л и о. Шундай ҳам дедим, лекин у, миршабхона эшигининг чироқпоясидай дарвозаларингда қоқилиб туравераман, курсига поя қилиб юборсаларингиз ҳамки, кўрмасдан кетмайман, дейди.

О л и в и я. У қанақа жинсдан?

М а л ь в о л и о. Эркак жинсидан.

О л и в и я. Эркакнинг қанақа туридан?

М а л ь в о л и о. Жуда ҳам кўрс. Сиз истасангиз, истамасангиз олдингизга кириб келади чамамда.

О л и в и я. Турқи таровати қанақа, ёши нечаларда?

М а л ь в о л и о. Балоғатга етган деб бўлмайди-ю, болаликдан ўтган, ундай ҳам эмас, бундай ҳам эмас, ўртаси. Истараси иссиққина, тили бийронгина. Ҳар қалай она сути оғзидан кетмаган.

О л и в и я. Қирса кира қолсин. Лекин аввал жориамни ҳам чақир.

М а л ь в о л и о. Мария, бекам чақиряптилар. (*Кетади.*)

М а р и я киради.

О л и в и я. Ёпинчигимни бер, юзимга тутиб қўй. Орсинонинг элчисини яна бир марта эшитсак эшитайлик.

Виола аъёнлар билан киради.

Виола. Бу уйнинг илтифотли бекаси қайси бирингиз?

Оливия. Менга мурожаат қилаверинг, сизга мен жавоб бераман. Хизмат?

Виола. Ой юзли, шакар сўзли, оламда танҳо гўзал, айтинг-чи, сиз чиндан шу уйнинг бекаси бўласизми? Мен у соҳибжамолни ҳеч қачон кўрмаганман ва нутқим беҳуда кетишини асло истамайман, зотан у нутқ моҳирона иншо этилганидан қатъи назар, уни ёдлаб олиш ҳам ҳазилакам заҳмат бўлмади. Жононгиналарим, мендан кўла кўрманглар, таъбим ниҳоятда нозик, заррача ҳурматсизликни ҳам кўтаролмайман.

Оливия. Сиз қаердан келдингиз, афандим?

Виола. Мен сизга ёдлаб олганимдан ортиқча сўз айтолмайман, сиз берган савол эса, менинг ёдлаган ролимда йўқ. Олижаноб хоним, шу уйнинг бекаси эканлигингизга ақалли бирон далил кўрсатинг, бўлмаса нутқимни ифода этолмай турибман.

Оливия. Сиз ўйинчимисиз?

Виола. Йўқ, кўнглим жавҳари, ундай эмас. Аммо макру найрангларнинг барча чигиллари ҳаққиға онт ичаманки, дарҳақиқат, кўриб турган одамингиз эмасман. Уй бекаси сиз бўласизми?

Оливия. Ўз ҳуқуқларимни ўз зиммамга оғдириб олмаётган бўлсам — мен бўламан.

Виола. Агар уй бекаси чиндан ҳам сиз бўлсангиз, зиммангизга жуда катта вазифа олган бўласиз, бунга сабаб шуки, ўз иродангиз билан инъом қилишингиз мумкин бўлган нарсани инъом қилмаслик қўлингиздан келмай қолади. Лекин мен ваколатим доирасидан чиқиб кетдим. Мен аввал сизнинг шаънингизга мадҳиямни ўқиб, кейин муддаога кўчаман.

Оливия. Мен сизни мадҳия ўқишдан озод қиламан, гапни муддаодан бошлайверинг.

Виола. Эҳ, афсус! Мен у шоирона нутқни ёд-

лаб олиш учун озмунча меҳнат сарф қилмаган эднм-ку.

О л и в и я. Сохта эканлиги шундан ҳам кўриниб турибди, ўзингизга сийлов. Дарвозам олдида қўрслик қилганингизни эшитдим. Сизни бу ерга киритишдан мақсадим — сўзингизни эшитиш эмас, ўзингизни бир кўриб қўйиш эди. Агар эсингиз бўлмаса кетаверинг, агар ақлингиз расо бўлса — гапни қисқа қилинг. Ги-жиллашиб ўтиргани ҳушим бўлмайроқ турибди.

М а р и я. Елкаларингизни кўтариб равона бўла-сизми? Тўрт томонингиз очиқ.

В и о л а. Йўқ, денгизчи биродар, кемам бу кўр-фаздан ҳали жилмайди. Бу зўравонингизни сал жилов-лаб қўйинг, гўзал маликам.

О л и в и я. Гапиринг, муддаонгиз нима?

В и о л а. Мен элчиман.

О л и в и я. Бирорта разил топшириқ билан келган-сиз шекилли, айтолмай қийналяпсиз. Қани, ишга кў-чинг.

В и о л а. Бу гап биргина сизнинг қулоқларингизга тааллуқли. Мен уруш очгани ҳам, бож-хирож талаб этгани ҳам келган эмасман. Қўлимда — зайтун новда-си. Сўзларим ва муддаом — омонлик, осойишталикдан иборат.

О л и в и я. Аммо гапни одоб билан бошламадингиз. Кимсиз? Муддаонгиз нима?

В и о л а. Агар мен одобсизлик қилган бўлсам, са-баби бу ердагиларнинг муомаласи. Менинг кимлигим ва муддаом қиз иффати каби сирли. Бу сирга сиз — маҳрам, бошқалар — номаҳрам.

О л и в и я. Бизни холи қолдиринглар. Қани, ўша сирга маҳрам бўлайлик.

М а р и я ва аъёнлар чиқиб кетадилар.

Хўш, афандим, қайси мавзуда сўзлашамиз?

В и о л а. Эй гўзаллар маликаси...

О л и в и я. Бошланиши зўр: бу хилдаги гап узун бўлади. Асли мавзу қаерда?

В и о л а. Орсинонинг кўксида.

О л и в и я. Кўксида? Кўксининг нечанчи бобида?

В и о л а. Аниқ жавоб берсам — қалбининг биринчи бобида.

О л и в и я. О, мен бу бобни ўқиганман. Қуруқ сафсата. Менга айтадиган бошқа гапингиз йўқми?

В и о л а. Гўзал маликам, жамолингизни бир кўрсам.

О л и в и я. Наҳотки, хўжангиз сизга менинг юзим билан музокара олиб боришни топширган бўлса? Сиз мавзудан четга чиқиб кетдингиз. Майли, пардани суриб, лавҳани кўрсата қолай. (*Епинчиқни олиб ташлайди.*) Қаранг: мен ҳозир чиндан ҳам мана шундайман. Қалай, рассомнинг иши чакки эмасми?

В и о л а. Агар шунинг ҳаммасини ҳақиқатан ҳам худо яратган бўлса, беқиёс.

О л и в и я. Бўёғи асил: уни на ёмғир ўчиरोлади, на шамол.

В и о л а

Табиатнинг нозик, сеҳргар қўли,
Атру нилуфардан бир гул ясабди.
Ранги, товланиши тиниқ, мусаффо,
Графиня, агар жамолингизни
Қабрингизга олиб кетсангиз, агар
Дунёмизга нусха қолдирмасангиз,
Ягона бўласиз шафқатсизликда.

О л и в и я. О, мен унчалик шафқатсиз бўлмоқчи эмасман, афандим. Мен ҳусним жадвалини тузаман. Уни қоғозларга кўчиртираман ва унинг ҳар бир парчаси, ҳар бир заррасини васиятномага илова қиламан, мана, ўша қоғоздан тасвир: биринчидан, лола ранг лаблар, иккинчидан, иккита вилий кўз ва буларнинг кип-

риклари, учинчидан битта бўйин, битта бағбақа ва ҳоказо. Сизни шуларга нарх қўйишга юборишганми?

В и о л а

О, сизни чинакам кўриб турибман,
 Гурурингиз чексиз. Аммо рост гап шу,
 Иблис бўлсангиз ҳам, соҳибжамолсиз,
 Менинг ҳукмдорим, синьора, сизни
 Бутун қалби билан яхши кўради.
 Агар, Оливия, бошингиз узра
 Ярқираб турса ҳам гўзаллик тожи
 Бундай муҳаббатни сиз эътибордан
 Четда қолдиришга ҳақли эмассиз.

О л и в и я

У қандай севади?

В и о л а

Кўз ёши дарё,
 Қалби ўт ичида, оҳ урганида,
 Оҳидан муҳаббат учқуни сачрар,
 Ҳурмати, таъзими таърифдан баланд.

О л и в и я

Мен уни севмайман, сева олмайман,
 Буни герцог жуда яхши билади.
 Зотан, мен герцогни олижаноб зот,
 Оқкўнгил, бадавлат, мард киши дейман.
 Унинг айни жўшқин, навқирон фасли,
 Қайноқ ёшлигига доғ туширмаган.
 Табиат гўзал бир шаклга гўзал —
 Мазмун бағишлаган. Шундай бўлса ҳам,
 Мен сева олмайман. У аллақачон
 Буни пайқагандир.

В и о л а

Агар мен сизни

Хукмдорим каби жоним қийналиб,
Азобда ўртаниб, қизгин севсайдим,
Кибр устидаги рад жавобингиз
Ҳеч қандай маънога эга бўлмасди.
Уни тушунмаган бўлардим.

О л и в и я

Шунда

Нима қилардингиз?

В и о л а

Мажнуун толлардан

Мен остонангизга кулба қулардим,
Маликамга тун-кун хитоб қилардим.
Қўшиқлар тўқирдим севгим ҳақида
Ва тун сукутида баланд куйлардим.
Номингиз адирлар устида янграб,
Тик тоғдан қайтарди бир акси садо:
«Оливия!..»
Токи фарёдимга қалбингиз эриб,
Шафқат енггунича на ер, на осмон
Сизга бир лаҳза ҳам ором бермасди.

О л и в и я

Балки, етардингиз мақсадингизга!
Айтинг, қаерликсиз?

В и о л а

Наслу насабим

Анча юқоридир кўринишимдан.
Ва лекин тақдирдан шикоятим йўқ,
Мен асилзодаман.

О л и в и я

Қайтинг, изингизга,
 Ҳукмдорингизнинг ҳузурига. Мен
 Уни севолмайман. У бундан буён
 Элчи юбормасин. Фақат... Фақат сиз
 Менинг жавобимни Орсино қандай
 Қабул қилганидан хабар беришга
 Қелсангиз — бу тамом бошқа гап. Хайр!
 Хизматингиз учун ташаккур. Мана,
 Мендан эсдалик.

(Виолага ҳамён узатади.)

В и о л а

Йўқ, бекитиб қўйинг,
 Мен дастёр эмасман. Сиздан мукофот
 Менга эмас, балки гердогга керак.
 Синьора, сиз севган кишининг қалби
 Утда ҳам эримас тошга айлансин!
 Орсино ишқини тан олмадингиз,
 У ҳам севгингизни рад этсин тамом!
 Бағригош гўзаллар гўзали, хайр!

(Кетади.)

О л и в и я

«Айтинг, қаерликсиз?»

«Наслу насабим

Анча юқоридир кўринишимдан
 Ва лекин тақдирдан шикоятим йўқ;
 Мен асилзодаман».

Онт ичаманки,

Бу гап рост. Қиёфанг, ҳар бир қадаминг,
 Мардлинг, сўзларинг ва қадду бастинг —
 Ҳаммаси насабинг муҳридай равшан.
 Оливия, шошма, юрагингни бос,
 Оҳ, агар шу дастёр ҳукмдор бўлса!

Наҳотки, шунча тез сеҳрга учдим?
 Навқирон элчи ўз жодуси билан
 Кўзларим тубига ўрнашиб олди.—
 Ким бор? Мальволио қайдасан?

М а л ь в о л и о к и р а д и .

М а л ь в о л и о

Лаббай, бекам, хизмат?

О л и в и я

Орқасидан чоп.

Орсинонинг ўжар элчисини топ.
 У зўрлаб бир узук қолдирди. Менга
 Тухфа керак эмас, унга шуни айт,
 Яна герцогига хушомад қилиб,
 Ёлгон умид билан лақиллатмасин.
 У Оливияга ёр бўлолмайди.
 Бунинг сабабини эртага тонгда
 Элчи келган чоғда айтаман.
 Мальволио, югур!

М а л ь в о л и о

Хўп, графиня.

(Кетади.)

О л и в и я

Нима қилиб қўйдим, эсим қаёқда?
 Кўзларим парвозда, ақлим тузоқда.
 Начора, инсонга қисмат ҳокимдир,
 Неки деса, қабул этиш лозимдир!

(Кетади.)

П а р д а .

II ПАРДА

БИРИНЧИ САҲНА

Денгиз соҳили. Себастьян билан Антонио кирадилар.

Антонио. Демак, ортиқ қолишни истамайсанми? Бўлмаса, сен билан бирга бора қолай?

Себастьян. Хафа бўлма, бирга боришингни истамайман. Тепамда юлдузим кулиб боқмаяпти. Тақдир менга шу қадар адоват билан қараяптики, сенга ҳам касри урмаса деб қўрқаман. Шу сабабдан илтимос қиламанки, кулфатимни ўзим тортай. Агар мен сени кулфатларимга шерик қилсам, меҳр-оқибатинг эвазига ёмонликни раво кўрган бўлардим.

Антонио. Ҳеч бўлмаса қаёққа боришингни айт.

Себастьян. Йўқ, йўқ, айтмайман. Менинг саёхатим — дарбадарликдан бошқа нарса эмас. Аммо сен шу қадар камтар экансанки, ҳануз яшириб келган сиримни суриштирмадинг, эҳтиромингга қойил қолиб, бунини сенга ўзим айтиб бераман. Сенга айтсам, Антонио, мен сенга ўзимни Родриго деб таништирган бўлсам ҳам, аслида номим Себастьян. Мессалинлик Себастьян менинг отам бўлганки, таърифини ўзинг ҳам эшитгандирсан. Ундан икки бола — ака-сингил эгизаклар қолганмиз. Эвоҳ, нечун тақдир иккимизнинг жонимизни бир йўла олиб қўя қолмадим? Бунга сен халал бердинг, сен мени қутурган пўртаналар қаъридан тортиб олганингдан бир соат аввал шўрлик синглим фарқ бўлган эди.

Антонио. Ё раббий!

Себастьян. Синглим менга айнан ўхшаса ҳам, кўплар уни ҳақиқий соҳибжамол дейишарди. Мен одамларнинг бундай мақтовларига қўшила олмасам-да, аммо шунини дадил айта оламанки, ҳатто ҳасаднинг ўзи ҳам синглимнинг қалбини гўзал дейишга мажбур эди. Синглим аччиқ сувга фарқ бўлди, мен эса ҳамон унинг ёдини аччиқ кўз ёшларим билан юваман.

Антонио. Мени афв эт, сенга дурустроқ хизмат қила олмадим.

Себастьян. О, меҳрибон Антонио, шунча ташвиш орттирганим учун сен мени афв эт.

Антонио. Агар дўстлигим эвазига мени қатл этишга қасд қилмаган бўлсанг, ижозат бер, хизматкоринг бўлай.

Себастьян. Агар сен бебаҳо илтифотингни кўкка созуришни, яъни ҳаётини сақлаб қолган кишининг қайтадан ўлдиришни истамасанг, бундан оғиз очма. Видолаша қоламиз. Юрагим тўлиб турибди. Мен бу жиҳатдан онамга ўхшаб кетаман, сал нарсага кўзларим сиримни билдириб қўяди. Мен герцог Орсино саройига бораман. Хайр!

(Кетади.)

Антонио

Юрган йўлларингда худо ёр бўлсин,
Орсино саройи ёвим бўлмаса
Сени кўрар эдим зум ўтмасданоқ,
Аммо илож қанча? Учиб бораман,
Хатарлар қўйнига дадил кираман.

(Кетади.)

ИККИНЧИ САҲНА

Куча. Виола кўринади, унинг кетидан Мальволио пайдо бўлади.

Мальволио. Ҳозиргина графиня Оливия ҳузуридан чиққан одам сиз эмасмидингиз?

Виола. Ҳа, ҳозиргина ўша ердан чиқиб, битта-битта юрганча энди шу ерга етиб келдим.

Мальволио. Графиня шу узукни сизга қайтариб юборди. Сиз бунини ўзингиз ола чиқсангиз, мени бу ортиқча ташвишдан халос қилган бўлардингиз. Бундан ташқари, графиня, сиздан илтимос қиладики, герцогингизга бориб тушунтирармишсиз, бекамиз унинг таклифини узил-кесил рад этди, хуллас, умидини батамом узсин. Яна бир гап шуки, герцогингизнинг топшириқлари билан графиня остонасига қадам қўя кўрманг. Мабодо герцог бу хабарни қандай қабул қилганини айтиш учун ўзингиз келсангиз — унда бошқа гап. Вассалом!

Виола. Мен унга узук берган эмасман, қайтариб олмайман.

Мальволио. Менга қаранг, сиз узукни унга кўрслик билан улоқтирибсиз, у ҳам бунини сизга шу тариқа қайтарди. (*Узукни ерга ташлайди.*) Бу матоҳ эгилиб ердан олишга арзиса, оларсиз, бўлмаса буюрган одам олиб кетар. (*Кетади.*)

Виола

Таажжуб, мен унга узук бермадим, Бунинг сиринима? Э, парвардигор!
Наҳот шайдо бўлди у мени кўриб,
Шундай тикилдики, кўзлари ёниб,
Сўзидан адашди, тили гўлдираб,
Мени севиб қолди — бунга шубҳа йўқ.
Эзма чопарини юборгани ҳам
Айёрликдан бошқа бир нарса эмас.

Герцог унга узук юбормаган-ку!
 Унинг мақсади — мен. Агар бу тахмин
 Рост чиқса менимас, тушни севсин у!
 Э, чеҳра! Наҳотки макр тузоғисан,
 Иблиснинг қўлида омонсиз қурол!
 Агар шундай бўлса, мунофиқлар ҳам,
 Ташқи гўзаллиги билан қизларнинг
 Қалбини сеҳрлаб қўйиши мумкин!
 Бунда айб биздамас, аксинча, бизнинг
 Ожизлигимиз, соддалигимизда.
 Табиат шу хилда яратган. Эвоҳ,
 Бу ишнинг охири нима бўлади?
 Орсино севади Оливияни,
 Орсинога менинг хаёлим мафтун,
 Оливия эса мени билмасдан,
 Муҳаббат қўйибди. Энди не қилдим?
 Агар йигит бўлсам, мен Орсинонинг
 Севгисига умид боғлай олмайман.
 Агар қиз бўлсам-чи? Эвоҳ, бечора,
 Оливия чеккан азоблар бекор!
 Бу жумбоқ мен учун жуда ҳам чигал,
 Уни еча олур фақат вақт тугал!

(Кетади.)

УЧИНЧИ САҲНА

Оливия уйи. Сэр Тоби ва сэр Эндрю кирадилар.

Сэр Тоби. Бери кел, сэр Эндрю! Ярим кечагача ётмаган одам каллаи саҳарлаб турган ҳисобланади. Биласанми *diluculo surgere...*¹

Сэр Эндрю. Йўқ, худо ҳаққи, билмайман. Мен фақат кеч ётишнинг маъноси — кеч ётиш эканини билман.

Сэр Тоби. Бу хулосанг хато. Бунақа хулосалар

¹ Лотянча: Эрта туриш — фойдали, деган мақолининг боши.

бўш шишадай жонимга теккан. Ярим кечадан оққанда ётган киши эрта ётган бўлади, демак, каллаи саҳарлаб ётган бўлади. Зотан, ҳаётимиз тўрт унсурдан иборат дейишади-ку.

Сэр Эндрю. Эшитганман. Шундай дейишади. Лекин, менимча, ҳаётимиз икки унсурдан: ейишу ичишдан иборат.

Сэр Тоби. Ақлингга балли, донишманд! Қани бўлмаса, юр, ичайлик. Ҳей, Мария, май келтир!

Қизикчи киради.

Қизикчи. Ҳорманглар, дўмбоқлар! «Уч улфатмиз» деган лавҳани кўрдингларми?

Сэр Тоби. Хўш, кўрдик, овсар! Бир ялла айтайлик.

Сэр Эндрю. Худо ҳаққи, бу аҳмоқнинг овози зўр. Агар шу довдирнинг кекирдагидек сернаъма кекирдагиму, унинг оёғига ўхшаган оёғим бўлса, қирқ шиллингга ҳам алмашмасдим. Биласанми, кеча кечаси Пигрогромитус билан Квебус минтақасини кесиб ўтган вапианларни¹ ҳикоя қилганинда роса лақиллатдинг. Улай агар жуда тузалдинг. Мен дўндиғингга берарсан деб олтигагина пенс юборган эдим, олдингми?

Қизикчи. Совгани қўлига топширдим, чунки Мальволионинг бурни ис билгани билан тополмайди, дўндигимнинг қўли узун, мирмидонларни² майхонага йўлатишмайди.

Сэр Эндрю. Қойил! Ҳазилни қотирдинг. Қани, ашулани ол!

Сэр Тоби. Ҳа, айтавер, мана сенга олти пенс. Бошла!

Сэр Эндрю. Ма. Мендан ҳам, жўмрад жўмардани кўриб...

¹ Уйдирма номлар.

² «Иллада» да Ахилл аскарлари.

Қизиқчи. Сизларга қанақа ашула ёқади — ишқий-
сими ёки ахлоқийсими?

Сэр Тоби. Ишқий ашула! Ишқий ашула!

Сэр Эндрю. Ҳа! Ахлоқийсини бошимга ураман-
ми?

Қизиқчи

(Куйлайди.)

Жоним, қайларда юрибсан?

Мени унутиб қўйибсан,

Кутаман танҳо.

Нега кўзлайсан йироқни?

Бас қил ҳижрону фироқни,

Қийнама асло!

Сэр Эндрю. Худо ҳаққи, қойил!

Сэр Тоби. Қойил! Жуда соз!

Қизиқчи

(куйлайди)

Ишқ қайда? У на осмонда,

На қирда, на узоқ ўрмонда,

Чақир, у келар,

Лалайсанг — етолмайсан,

Бўсани тополмайсан,

Интил, у келар!

Сэр Эндрю. Насли насабим ҳақиға онт ичаман-
ки, овози ширали!

Сэр Тоби. Шу билан бирга муаттар.

Сэр Эндрю. Ҳа, ҳа, ширали, муаттар.

Сэр Тоби. Агар упи димоғинг билан эшитсанг,
ўқчиб, ичақ-чавоғинг ағдарилиб чиқади. Хўш, яллани
кўтармайликми, осмону заминни ларзага келтириб? Шу-
нақа авжга чиқайликки, бойқушларни уйғотиб, гаранг-
ларнинг ўтакасини ёрайлик. Бўптими?

Сэр Эндрю. Албатта. Агар мени яхши кўрсангизлар, яллани баравар оламиз. Ялла айтишда ҳеч ким менинг олдимга тушолмайди.

Қизиқчи. Тушолмайди, деб ўпанг тушмасин.

Сэр Эндрю. Ҳақ гап. «Жим муттаҳам!» деган яллани оламиз.

Қизиқчи. «Жим, муттаҳам!» У тақдирда мен жанобларини муттаҳам дейман-да?

Сэр Эндрю. Бебунни энди эшитаётганим йўқ. Бошла, довдир. Биринчи сўзи «Жим!»

Қизиқчи. Жим туришим керак бўлса, бошлаёлмайман!

Сэр Эндрю. Қойил! Худо ҳаққи, жуда соз! Бошласанг-чи!

Ялла айтишади. Мария киради.

Мария. Мов бўлган мушукларнинг миёвлашини қаранглар-а! Агар бекам эшик оғаси Мальволиони чақиртириб, сизларни ҳайдаб чиқаришни буюрмаган бўлса, отимни бошқа қўяверинглар.

Сэр Тоби. Беканг хабашнома аёл. Мальволио эски муручдон, биз бўлсак учта хушчақчақ улфат. *(Куйлайди.)*

«Биз хушчақчақ уч улфат!»

Хўш, нима, мен унинг амакисимасманми? Бека билан менинг қоним бир эмасми? *(Куйлайди.)*

«Бобилда бир одам бор экан,

Бекачаси унга ёр экан».

Қизиқчи. Қойил, жаноблари роса очияптилар.

Сэр Эндрю. Тўғри, сэр Тоби илҳом келганда бунақа ишларни дўндириб ташлайди. Меники табиийроқ чиқади.

Сэр Тоби

(куйлайди)

«Ун иккинчи декабрь, оқшом...»

М а р и я. Худо ҳаққи, бас қилинг.

М а л ь в о л и о киради.

М а л ь в о л и о. Эсларингни едиларингми, жаноблар? Бу нима шовқин? Ақл-ҳушларингиз, одобларингиз, виждонларингиз борми? Ярим кечадан оққан бўлса-ю, ямоқчиларга ўхшаб шанғилласанглар, худди майхонада давра қурган тикувчиларга ўхшаб бўкирганча беҳаё қўшиқларни айтасизлар. Наҳотки бекам билан унинг хонадонига ҳурмат сақламасангизлар, тартиб деган нарса ни биласизларми, ахир?

С э р Т о б и. Кечирасиз, афандим, аммо-лекин ашуланинг тартибини келтириб айтяпмиз. Умуман, овозингизни ўчиринг.

М а л ь в о л и о. Сэр Тоби, мен сиз билан очикчасига гаплашишга мажбурман. Графиня менга ваколат бериб айтдиларки, гарчанд сиз бекамизнинг хонадонига қариндош сифатида истиқомат қилиб турсангиз ҳам, бу тўполонларингизга тоқат қилолмайдилар. Агар ножўя ҳаракатларингиздан кечсангиз, бекамизнинг уйи сизга очик, борди-ю, бекамиздан воз кечадиган бўлсангиз у киши ҳам баҳрингиздан ўтиб қўя қоладилар.

С э р Т о б и

(куйлайди)

«Алвидо, жонгинам! Қетай, алвидо!»

М а р и я

Ҳурматли сэр Тоби, қўйинг!

Қ и з и қ ч и

(куйлайди)

«У толди, кўнгилда ором муддао.»

М а л ь в о л и о

Бу қандай кўргилик!

С э р Т о б и

(куйлайди)

«Яшайсан, ошна, ўлмайсан асло!»

Қ и з и қ ч и

(куйлайди)

«Йўқ, оғайни, сўзларинг ёлғон!»

М а л ь в о л и о

Ана холос, шу ҳам одобданми?

С э р Т о б и

(куйлайди)

«Уни боплаб ҳайдамоқ лозим.»

Қ и з и қ ч и

(куйлайди)

«Нега? Бунда тураверсин жим.»

С э р Т о б и

(куйлайди)

«Муттаҳамни қувинглар, тамом!»

Қ и з и қ ч и

(куйлайди)

«Бу қўлингдан келмайди, ишон!»

Сэр Тоби. Тартибдан адашиб, янглишдинг афандим. Ҳой, сен кимсан ўзинг? Бор-йўғи эшик оғасимсан? Хўш, мақсадинг нима? Сен шунақа авлиё бўлсанг бошқалар ҳам ичмаслиги, оғзини тикиб қўйиши керакми?

Қизиқчи. Биби Анна ҳаққига онт ичаманки, занжабилли пиво ҳам оғизга хўп хуш ёқади-да.

Сэр Тоби. Гапинг рост. Қани, афандим, жўна. Хўрозлигингни бошқа хизматкорларга қил. Қани, Мария, бизга май келтир!

Мальволио. Агар сен, Мария, графинянинг марҳаматини қилча қадрласанг, бу саёқларнинг тегирмонига сув қуймаган бўлардинг. Онт ичаманки, бу гап графияга бориб етади. *(Кетади.)*

Мария. Туёғингни шиқиллат, шалпанг қулоқ!

Сэр Эндрю. Уни дуэлга чақирсанг-да, тайинлаган ерга борма, аҳмоқ қилсанг, роса ҳангома бўларди-да. Шундай қилган одам, оч қоринга май ичганинг савобини топарди.

Сэр Тоби. Уша савоб сенга буюрсин, баҳодир. Мен сенинг талабингни қоғозга ёзиб бераман ёки ранжиганингни унга оғзаки айтаман.

Мария. Марҳаматли сэр Тоби, ақалли шу кеча сабр қилинг. Бугун герцогнинг элчи йигитчаси бекамиз билан суҳбат қилиб кетганидан бери у кишининг тоқатлари тоқ бўлиб қолди. Мальволио афандини менга қўйиб беринглар. Агар мен уни калака қилиб, ҳамманинг кулгисига қўймасам, мени қип-қизил аҳмоқ деяверинглар. Мен унинг туриш-турмушини биламан, хотиржам бўлинглар.

Сэр Тоби. Қани айт, айт! Сен уни ким деб ўйлайсан?

Мария. Баъзан юриш-туриши серғалва пўртанага ўхшаб кетади.

Сэр Эндрю. О, агар мен унинг шунақалигини билсам, бошига ит кунини солардим!

Сэр Тоби. Йўғ-э? Фақат пуритан бўлгани учун-а? Қандай асосли баҳоналаринг бор, марҳаматли баҳодир?

Сэр Эндрю. Баҳонам йўқдиру, аммо бошқа далилларим етарли.

Мария. Жин урсин, пуритан бўлса у! На у ёқли, на бу ёқли, ўрта йўлда қолган хушомадгўй. Сарой-боп сўзларни ёдлаб олиб, қироат билан ҳиринглайдиган олифта эшак. Узига шу қадар бино қўйганки, турган-битганим ақл, мени бир кўрган хотин — ошиқ-беқарор бўлиб қолади, деб ўйлайди. Мен унинг ана шу кибрини қасосимга нишон қилиб оламан.

Сэр Тоби. Қани, учини чиқаравер!

Мария. Мен унинг йўлига сирли бир муҳаббат хатини ташлаб қўяман. Хатда бўялган сочига, қийшиқ оёғига, қадам босиши, кўзлари, пешонаси, башарасига ишора қиламан. У ўзини дарҳол таниб олади. Мен жиянингиз, графинямизнинг дастхатига ўхшатиб шунақа ёза оламанки, гоҳо, хатларимиз аралашиб кетса, қайси биримизники эканини таний олмай ҳам қоламиз.

Сэр Тоби. Жуда соз. Фаҳмим етиб турибди.

Сэр Эндрю. Менинг ҳам димоғим сезяпти.

Сэр Тоби. Мальволио мактубни менинг жияним ёзган, демак, ошиқи беқарор бўлган, деб лақиллайди.

Мария. Ҳа, мен шу тариқа от ўйнатмоқчиман.

Сэр Эндрю. Отинг уни эшакка айлантириб қўяди.

Мария. У эшакни роса халалаймиз.

Сэр Эндрю. Қойилмақом ўйин бўлади.

Мария. Роса хумордан чиқамиз. Хотиржам бўлинглар, мен берадиган дори унинг анча ҳоврини босиб қўяди! Икковларингизни, қизиқчини ҳам қўшиб, яқин орага яшириб қўяман, доримнинг қандай амал қилишини ўз кўзларингиз билан кўрасизлар. Энди ётиб ухланглар, шу эрмаклар тушларингизга кирсин. Яхши қолинглар. *(Кетади.)*

Сэр Тоби. Хайрли тун, Пентезилея¹.

Сэр Эндрю. Улиб кетай агар, бебаҳо қиз!

Сэр Тоби. Асил този. Менга «беш» кетган. Аммо гап унда эмас.

Сэр Эндрю. Менга ҳам биттаси «беш» кетган эди!

Сэр Тоби. Юр, баҳодир, кетайлик. Уйингдан яна пул олдириб келмасанг бўлмайди.

Сэр Эндрю. Агар мен сенинг жиянингга уйланмасам қайиғим лойга ботиши турган гап.

Сэр Тоби. Пулни олдириб келаверчи, у ёғи бир гап бўлар. Мабодо жияним сенга тегмаса, мени думсиз ахта деб сўка қоларсан.

Сэр Эндрю. Агар шундай деб сўкмасам, отимни бошқа қўяман. Гап тамом.

Сэр Тоби. Юр энди! Бўза қайнаб ётибди. Тонг отяпти, уйқу ҳаром. Юр, баҳодир, тортаминз.

Кетадилар.

ТҲРТИНЧИ САҲНА

Герцог саройи. Герцог, Виола, Курио ва бошқа аъёнлар кирадилар.

Герцог

Ҳей, куйни бошланглар! —

Хайрли кун, дўстлар!

Меҳрибон Цезарио, кеча кечаси

Айтишган қадимий, тўпор қўшиқни

Яна бир айтишсин. Бизнинг бемаъни

Асримизга ёқиб қолган тумтароқ

Овозлар таъсирсиз, аммо у қўшиқ

Дардимни юмшатди, руҳим қувонди,

Фақат бир, биргина бандин айтсинлар!

¹ Афсонада чавандоз аёллар маликаси.

Курио. Авф этинг, саодати олийлари: у қўшиқни айтган киши ҳозир бу ерда йўқ.

Герцог. Уни ким айтган эди?

Курио. Графиня Оливиянинг отасига ҳамиша ҳамроҳ бўлиб юрадиган қизиқчи Фесте. Аммо уни топиш мумкин, шу яқинда ўралашиб юрган бўлса керак.

Герцог. Топинглар. То унга қадар ўша қўшиқнинг куйини чалинглар.

Курио кетади.

Музыка чалинади.

Цезарио, сен ҳам бир кун севарсан,
Ширин дард чекканда мени эслаб қўй.
Ҳамма ошиқлар ҳам мендай беқарор,
Жўшқин кўнгиллари бетин, беором,
Фақат маъшуқанинг нурли сиймоси
Уларнинг дилига муқаррар йўлдош.
Хўш, сенга ёқадими куй?

Виола

Жуда гўзал!

У куйнинг,

муҳаббат заррин тахтига
Бориб урилгандай акс садоси.

Герцог

Офарин! Сезгувчи кўнгил дардини
Нозик тасвирладинг. Сен ёш бўлсанг ҳам
Нозанин кўзига сирли тикилиб,
Жавоб сўрагансан ишқ саволига.
Ё, шундай эмасми?

Виола

Шундай, ҳукмдор.

Герцог

У гўзал ким?

Виола

Сизга жуда ўхшайди.

Герцог

Демак, арзимади сенга.

У ёшми?

Виола

Сизга тенг, чамаси.

Герцог

Э, қари экан!

Хотин эрдан ёшроқ бўлиши керак,

Шунда у эрини ўзига боғлаб,

Қалбига малика бўла олади.

Цезарио, сен — биз, эркаклар, қанча —

Мақтанмайлик, аммо хотин ишқидан

Ишқимиз ювошроқ, вафомиз бўшроқ,

Хархашамиз ҳам кўп.

Виола

Тўғри айтасиз.

Герцог

Узингдан ёшроқни танла, йигитча,

Шундай қилмасанг ишқ барбод бўлади,

Хотин худди бир гул,

очилмасданоқ,

Барги тўкилади, дарҳол сўлади.

Виола

Ҳақ гап. Хотинларнинг қисмати шундай,

Кўз ёшидан иборат бир онли умри,

Улар очилмасдан хазон бўлади.

Курно Қизиқчини бошлаб келади.

Герцог

Оғайни, тундаги қўшиғингни айт!
 Цезарио, тингла, жуда оддий куй:
 Қирда галла ўрган аёллар ёки
 Жувонлар айвонда пайпоқ тўқиркан
 Уни айтишади, жуда тўпори,
 Соф ишқ ҳақидаги қадимги қўшиқ.

Қизиқчи

Бошлайми?

Герцог

Илтимос қиламан, куйла.

Қизиқчи

(куйлайди)

Э, ажал, кел тезроқ, кел тезроқ,
 Тобутим эмандан, қаттиқдир!
 Э, жоним, чиқ тезроқ, кет йироқ,
 Гўзаллик жаллоддан ортиқдир.

Духоба ёпинглар тобутга,
 У менга сўнгги тўй, сўнгги тож!
 Муҳаббат офатдир йигитга,
 Беролмай қолади у бардош.

Бас, рангсиз, ҳаётсиз танамни
 Анвойи гулларга кўммангиз.
 Бас қилинг, ёронлар, аламни,
 Тобутга бошингиз эгмангиз!

Мурдамга босинглар тупроқни,
 Қабримдан нарироқ қочинглар.
 Тўхтатинг кўз ёши, фироқни,
 Оҳ чекиб келмасин ошиқлар!

Герцог. Ма, хизматингга ол!

Қизиқчи. Бу хизмат эмас, тақсир, мен ашула айтсам ҳузур қиламан.

Герцог. Ундай бўлса, ҳузур қилганинг учун ол!

Қизиқчи. Бу бошқа гап, ҳузур қилганлар ахир бир кун шу ҳузурнинг ҳисоб-китобини қилиб қўйишлари керак бўлади.

Герцог. Ана энди сенга жавоб.

Қизиқчи. Хафақонлик тангриси сени ўз паноҳида асрасин ва ҳамда тикувчи сенга товлама шоҳидан камзул тикиб кийдирсин, чунки ғазаб тўла вужудингни фақат шу юмшатади. Сендай чўрткесар одамларни денгизга юбориш керак. У ерда одам ўз бошига не савдолар тушишини билмайди ва ҳар қандай тасодифга тайёр туришга мажбур. Ҳа-да, қаёққа бораётганини билмаган одам таваккал қилиб бораверади. Хайр, жаноблар! (*Кетади.*)

Герцог

Бизни қолдиринглар!

Курно ва аъёнлар чиқиб кетадилар.

Цезарно, бор,

Бағри тош гўзалга яна бир ёлбор,
 Унга айтки, менинг соф муҳаббатим
 Ер узра порлаган осмондай тиниқ.
 Менга на мулк керак, на қўлнинг кири —
 Олтин деб аталган ифлос бир маъдан.
 Унга айт, саодат бўлиб кўринган —
 Унинг бойликлари менинг наздимда
 Арзимас бир нарса;

унга бахт бўлиб —

Кўринган хазина — менга бахтсизлик.
 Мен унинг ҳуснига шайдо бўлганман,
 Унинг хазинаси — гул жамолидир,
 Руҳимни банд этган шу камолидир.

В и о л а

У сизни севмайди. На чора?

Г е р ц о г

Бундай

Жавобни мен қабул қила олмайман.

В и о л а

Қабул қилишингиз керак.

Деяйлик,

Сизни бошқа бир қиз юракдан севди
 (Ахир шунақаси бўлиши мумкин!)
 Оливияга сиз мафтун бўлгандек,
 Тун-кун унинг фикри хаёли сизда,
 Деяйлик, сиз уни сева олмайсиз
 Ва сиз буни унга очиқ айтасиз,—
 Хўш, у зор не қилсин,

рад жавобингиз

Қабул этмасликка иложи борми?

Г е р ц о г

Менинг қалбимдаги ишқ бўронининг
 Зилзилаларига аёл кўкраги
 Бардош беролмайди, бунча дард, фарёд
 Сигмайди қизларнинг нозик дилига,
 Улар бундай вафо қила олмайди.
 Уларнинг ишқини, жуда борганда,
 Шунчаки бир ҳавас деб аташ мумкин,
 Севги жонидамас, фақат қонида.
 Уларнинг тезликда тўйишига ҳам

Сабаб шу. Ва лекин менинг қалбим-чи?
О, худди денгиздай муҳаббатга оч,
Унинг эҳтироси сўнмайди асло!
Менинг юрагимда Оливияга
Жўш урган севгини бошқа бир қизнинг
Менга севгисига тенг қила кўрма!

В и о л а

Лекин биламанки...

Г е р ц о г

Нимани? Сўзла!

В и о л а

Қизларнинг севгиси, дарди, вафоси
Менга маълум. Қизнинг жажжи қалби ҳам
Бизнинг қалбимиздай севишга қодир,
Отамнинг бир қизи шундай севади.
Агар мен йигитмас, қиз бўлганимда,
Балки севар эдим сизни ўртаниб.

Г е р ц о г

Уша қиз нақлини сўзлаб бер.

В и о л а

Умри

Тахи бузилмаган оқ қоғоз ҳали,
Унинг муҳаббати ҳамон сир. У қиз
Ишқини ардоқлаб, оғиз очмаган,
Лекин бу сир гулга яширинган қуртдай
Сўриб, гул юзини буткул сўлдирди.
Дарди ичида-ю, ранги заъфарон,
Бардошнинг мислсиз тимсоли каби.
У ўз алаmidан оғиз очмайди,
Дардини нардалайди табассум билан.
Хўш, бу ишқ эмасми?

Ҳа, биз эркаклар
 Гапни дўндирамиз, бизга онг ичиш
 Пиета чақиш каби оддий бир нарса:
 Ваъдани ўлчамай сочаверамиз,
 Онтимиз улогу севгимиз қуруқ.

Герцог

Синглинг ишқ дардида куйиб ўлдимми?

Виола

Ёлғиз мен — отамнинг барча қизлари,
 Барча ўғиллари ёлғиз мен... Лекин
 Аниқ айтолмайман....

Дарвоқе, энди

Малика қасрига борай.

Герцог

Тезроқ бор!

Бунн ол. Унга бер.

Севишимни айт.

Қутаман. Ҳа, деган жавоб билан қайт!

Кетадилар.

БЕШИНЧИ САҲНА

Оливиянинг боғи.

Сэр Тоби, сэр Эндрю ва Фабиан кирадилар.

Сэр Тоби. Бу ёққа кел, синьор Фабиан.

Фабиан. Қеляпман. Бу эрмакнинг заррачасидан
 бебахра қолгандан кўра хафақонлик қозонида тирик-
 лайин қовурилганим афзал.

Сэр Тоби. У ҳаромзоданинг бошдан-оёқ шар-
 манда бўлишидан лаззатланмайсанми?

Фабиан. Бир қоп семираман! Айниқ ови қилиб

юрибди, деб у мени бекага роса ёмонлагани эсингизда бўлса керак.

Сэр Тоби. Биз бугун унга айиқ ови қанақа бўлишини кўрсатиб қўямиз. Нима дединг, сэр Эндрю?

Сэр Эндрю. Агар шундай қилмасак, туриш-турмушимиз бир пул!

Мария киради.

Сэр Тоби. Ана шайтон қиз ҳам келди. Хўш, ҳинду хазинам, ишлар қалай?

Мария. Сизлар мана бу дарахт орқасига беркининглар. Мальволио келяпти. Анави ерда ярим соатча кунга тескари туриб, ўз соясини минг мақомга солди. Маза қилмоқчи бўлсанглар, уни кўздан қочирманглар! Уйлайманки, бу хат унинг бошини айлантириб, эс-ҳушини олиб қўяди. Тез беркининглар, бўлмаса, бутун эрмагимиз барбод бўлади. Сен бу ерда ёта тур. *(Хатни йўлга ташлайди.)* Ана, ширинликка ўч балиқ қармоққа сузиб келяпти! *(Кетади.)*

Мальволио киради.

Мальволио. Ҳаммаси тасодифга, фақат тасодифга боғлиқ. Кунлардан бир кун Мариянинг: сизга графинянинг кўнгли бор, дегани ёдимда. Графинянинг ўзи ҳам мен билан суҳбатда шама қилиб айтган эдики, у агар севадиган бўлса, фақат менинг тойифамдаги одамни севиши мумкин. Бошқа яқинларига нисбатан мени алоҳида ҳурмат қилади.

Сэр Тоби. Кеккаймай ўл!

Фабьян. Жим! Таманно билан хомхаёл суриши куркахўрознинг худди ўзи! Патларини ёйиб керилишини қаранг-а!

Сэр Эндрю. Ростини айтсам, у аблахни савалагим келяпти!

Сэр Тоби. Жим!

Мальволио. Граф Мальволио бўлсам!

Сэр Тоби. О, муттаҳам!

Сэр Эндрю. Шартта отиб ташласанг!

Сэр Тоби. Жим, жим!

Мальволио. Бунга мисоллар сероб: графиня Стрейчи ўз маҳрамига теккан.

Сэр Эндрю. О, дўзахи, Иезавель!¹

Фабриан. Жим туринглар! У қулоғигача хаёлга айланди. Ҳурпайишини қаранглар!

Мальволио. Тўйимиздан кейин уч ой ўтган деб фараз қилайлик. Мен тахтиравонда ўтирибман...

Сэр Тоби. Эҳ, қўндоқли камоним бўлганда-ю, кўзини тешардим.

Мальволио. Оливияни пар тўшакда ухлатиб ётоқдан чиққанман, тахтиравон чодирда елкамга бахмал тўн ташлаб ўтирибман... Хизматкорларни чақиришга фармон берганман...

Сэр Тоби. О, жонинг чиққур!

Фабриан. Жим! Жим!

Мальволио. Ўзимни улуғвор тутиб, хизматкорларни синчиклаб кўздан кечираман. Улар бу қарашимдан: «Менинг жойим тўрда, сизларники — пойгакда» деган маънони уқиб оладилар ва мен сэр Тоби қаердалигини суриштираман...

Сэр Тоби. О, ёрилиб ўлгур!

Фабриан. Жим, жим! Бу ёғини эшитинглар!

Мальволио. Хизматкорларимдан еттитаси таъзим ато қилиб сэр Тобини қидириб кетишади. То у келгунча мен қошимни чимираман, соатимни бурайман ёки қимматбаҳо узугимни нурга солиб томоша қиламан... Тоби кириб, ергача эгилиб таъзим қилади...

Сэр Тоби. Қалласини шартта узиб ташлайми?

Фабриан. Жим. Ичингиздаги гапни омбур солиб тортсалар ҳам, жим туринг!

Мальволио. Унга мана бундай қўл чўзаман,

¹ Иезавель — Тавротдаги ривоятлардан бирида тилга олинган яҳудийларнинг ахлоқсиз маликаси.

юзим тиришиб, қовоқ соламан, токи у кимлигимни билиб қўйсин.

Сэр Тоби. Тоби башарангга шарақлатиб туширмай қараб тураркан-да?

Мальволио. «Хўш, Тоби амаки,— дейман мен унга,— жиянингизни менинг никоҳимга олиб берган тақдир, айни вақтда, сизга баъзи бир танбеҳлар қилиш ҳуқуқини ҳам беради...»

Сэр Тоби. Нима, нима?

Мальволио. «Аввало ичишни ташлашингиз керак...»

Сэр Тоби. Эшак!

Фабриан. Э, сабр қилсангиз-чи, ўйинни бузманг!

Мальволио. «Бундан ташқари, сиз қимматли вақтингизни миясиз тентак баҳодир...»

Сэр Эндрю. Худо ҳаққи, мени айтяпти.

Мальволио. «...сэр Эндрю билан беҳуда ўтказяпсиз...»

Сэр Эндрю. Кўплар мени миясиз деб аташгани учун у миясиз дейиши билан гап менинг тўғримда бо-раётганини фаҳмладим.

Мальволио. Қуш тузоққа илинди!

Сэр Тоби. Жим! Э, калака тангриси, овоз чиқариб ўқишни кўнглига солсин-да.

Мальволио. Ҳаётим ҳақиға онт ичаманки, бу графинянинг қўли! Бу унинг «л», «р», «т»лари, катта «п»ни ҳам шундай ёзади. Бу унинг дастхати...

Сэр Эндрю. Унинг «л», «р», «т»лари... Қани, давомини эшитайлик.

Мальволио (*ўқийди*). «Бу юрак саломи кўнглимни банд этган номаълум ёримга». Худди унинг услуби! Ижозатингиз билан сурғучни синдираман. Ваҳ! Муҳр ҳам уники: Лукреция калласи. Мактуб графинядан. Аммо кимга ёзилган?

Фабриан. Нақ жигаридан урди!

М а л ь в о л и о

(ўқийди.)

«Севаман, тангри гувоҳ!
Хаёлимда фақат сен!
Кимлигинг айтмайман мен,
Бу сирдан ўзим огоҳ!»

«Кимлигинг айтмайман мен!» Бу ёғи ҳам шеърий...
«Бу сирдан ўзим огоҳ!» Эҳ, бу сен бўлсанг эди, Маль-
волио!

М а л ь в о л и о

(ўқийди)

«Кўнглимни олган ёрга
Мен бўламан ҳукмдор,
Маҳкумман оҳу зорга,
Шундан чекаман озор.
М. О. А. И.— ҳарфлари,
Дилимнинг сеҳргари!»

Ф а б и а н. Чигал топишмоқ!

Сэр Тобн. Айтдим-ку. Мария шаддод қизалоқ!

М а л ь в о л и о. «М. О. А. И.— ҳарфлари, дилимнинг
сеҳргари». Ижозат берасиз, бу борада бош қотириб
кўрамиз!

Ф а б и а н. Роса тузоққа плинтирди-ку!

Сэр Тоби. Лочинимиз унга калхатдек човут
солди.

М а л ь в о л и о

«Кўнглимни олган ёрга
Мен бўламан ҳукмдор...»

Албатта у менга малика, мен унга хизматкор, демак,
у менинг ҳукмдорим ҳисобланади — ҳар қандай эси

бутун одамга бу кундай равшан. Бу ерда чигал йўқ. Хўш, охири-чи? Мана бу тартибдан қандай маъно келиб чиқади? Булардан ўз исми шарифимни чиқара олсам эди! Тўхта! «М. О. А. И.»

Сэр Тоби. Ҳа, чиқар, чиқаравер, чиқариб бўлсан!
Фабриан. Тулкининг исини сезган кўппакдек тирчиллаб қолди.

Мальволио. «М» — Мальволио. Ҳа-ҳа, менинг номим «М»дан бошланади.

Фабриан. Айтдим-ку, ис билади деб! Изга тушиб оляпти.

Мальволио. «М»... Аммо бу ёғи қовушмаяпти: «А» ўрнига «О» келди, бўлмади.

Фабриан. Охирига борганда «о» деб юборади шекилли.

Сэр Тоби. Хотиржам бўл, бўлмаса «О» деб бақиртириб ураман.

Мальволио. Ундан кейин «А» келяпти.

Фабриан. Калака бўлиш бобида ҳам роса омадинг келяпти.

Мальволио. «М. О. А. И.» — аввал жўн кўринган нарса энди чигаллашиб кетди. Зотан ҳарфлар ўрнини алмаштириб, ўзимга мосласам бўлади: менинг номимда шу ҳарфларнинг ҳаммаси бор. Жим, мана бу ёғи наср билан ёзилибди. (*Уқийди.*) «Мабодо шу мактуб сенга етиб боргудек бўлса — ўйлаб кўр. Толеим юлдузи сендан анча баландда чақнаб турган бўлса ҳам, сен бу мартабадан чўчима. Бировлар мартаба билан туғиладилар, бошқалар мартабага заҳмат чекиб эришадилар, яна бировларга мартаба осонлик билан насиб бўлади. Сенинг иқболнинг кулиб турибди. Сен унга тиш-тирноғинг билан ёпишиб ол. Сенга ўз бағрини очиб турган янги шаронгга ўрганмоқ учун эса, қиёфангни буткул янгилаб, тамоман бошқа одам бўлиб майдонга кир. Амакимга қўрс бўл, хизматкорларга баланддан кел, давлат арбобидек чуқур мулоҳазалар

юритиб, ғайриоддий ҳаракатлар қил. Сенга бу маслаҳатларни бергувчи, ҳасратингда ўртаниб юрган маъшуқангдир. Бир эслаб кўр-чи: сариқ пайпоғингни ким мақтаган эди? Болдирларингдаги боғичларингни кўндаланг боғлаб юришингни ҳамиша истагувчи ким эди? Такрор айтаман: эслаб кўр! Дадил бўл! Агар астойдил истасанг, олий мартабага эришасан. Агар истамасанг, умрбод бахт тангрисининг илтифотидан бебахра қоласан. Яхши қол. Имзо чекдим — сен билан ўз мавқеини алмаштириш иштиёқида:

Бахтли бебахт».

Ҳамма гап кундай равшан торгди. Мен ўзимда кибру ҳаво пайдо қиламан, сэр Тобини минг тубан қиламан, ўзимдан пастларни яқинимга йўлатмайман, тиштирноғимга қадар ўз мавқеим даражасида бўламан. Энди мени ҳеч ким лақиллатолмайди. Бу мактуб бекам мени севиб қолганига айнан далолат. Тунов куни менинг сариқ пайпоғимни мақтагани, болдирларимдаги боғичларга қойил қолгани эсимда. Бу мактубда эса муҳаббатига иқрор бўлибди, айнаи вақтда ўз дилига муносиб кийинишимга нозик шама қиляпти. Минг қатла шукурким, бахтим юлдузи чақнади! Ҳа, албатта, ғайритабий ҳаракатлар қиламан, мағрур бўламан, сариқ пайпоқ кийиб уни болдирларимда кўндаланг боғичлайман! Шон-шарафлар бўлсин сенга, Юпитер! Шон-шарафлар бўлсин сизга, бахтим юлдузлари!.. Э-ҳа, иловаси ҳам бор экан. (*Уқийди.*)

«Менинг кимлигимни пайқаган бўлсанг керак. Севишингни билдирмоқчи бўлсанг ҳар кўрганда жилмаявер. Жилмайишинг ҳуснингга ҳусн қўшади. Шу сабабдан, азизим, севгилим, мени кўрдинг дегунча жилмаявер!»

Тангрига минг қатла шукурлар бўлсин! Албатта жилмаяман, албатта, айтганларингни бажо қиламан! (Кетади.)

Ф а б и а н. Агар эронийлар шоҳи, менга, ўн минг

нафақа тўлайман, деса ҳамки ҳозирги томошанинг лаззатидан воз кечмасдим.

Сэр Тоби. Шуни ўйлаб топган қизга уйланишга тайёрман.

Сэр Эндрю. Мен ҳам тайёрман.

Сэр Тоби. Тагин битта шунақа эрмак ўйлаб чиқарса, мен ундан сеп ҳам сўрамайман.

Сэр Эндрю. Мен ҳам.

Фабиян. Ана, аҳмоқларни тузоққа илинтирадиган бебаҳо гўзалимиз келяпти!

Мария киради.

Сэр Тоби. Хоҳла, мени курси қилиб миниб ол...

Сэр Эндрю. Мени ҳам.

Сэр Тоби. Хоҳла, эркимни сенга бой бериб, қулинг бўлай...

Сэр Эндрю. Мен ҳам.

Сэр Тоби. Сен уни шунақа каловлатиб қўйдингки, кўзи очилганда жинни бўлиши турган гап.

Мария. Рост айтинглар: унга сал-пал таъсир қилдими?

Сэр Тоби. Ароқ ичган доядай маст бўлди-қолди.

Мария. Агар сочган уруғларимизнинг қандай униб чиқишини кўрмоқчи бўлсангизлар, унинг графиниямиз билан биринчи учрашувидан кўз-қулоқ бўлиб турунглар. У сариқ пайпоқ кийиб киради, графиниянинг сариқ рангни ёмон кўриши ҳаммага маълум, у боғичларни кўндаланг боғлаб олади, графиниянинг эса бунга тоқати йўқ, у бўлар-бўлмасга тиржаяверади, бунинг оқибати нима бўлишини биласизлар. Қим шу томошадан қолмай деса, мен билан юрсин.

Сэр Тоби. Бунақа шайтон қиз билан жаҳаннамга ҳам кетавераман. Сен билан дўзах эшигигача бораман, эй фаросатнинг тенгсиз иблиси!

Сэр Эндрю. Мен ҳам!

Кетадилар.

Парда

III ПАРДА

БИРИНЧИ САХНА

Виола ва ногора кўтарган Қизиқчи кирадилар.

Виола. Сенга ва сенинг музикангга тангри ёр бўлсин, огайни! Ногоранг соясида қандай яшаб юрибсан?

Қизиқчи. Мен, афандим, черков соясида яшаб турибман.

Виола. Э, руҳониймисиз?

Қизиқчи. Йўқ, ундай эмас, черков соясида яшаб турибман деганимнинг маъноси шуки, ўз уйимда яшаб турибман, менинг уйим эса черковнинг биқингинасида.

Виола. Бунақада, довдир қизиқчиси бўлгани учун қирол қизишиб довдираб қолди, биқинида ногора чалганим учун черков ногорамга ўйнаяпти, десанг ҳам ажаб эмас.

Қизиқчи. Ҳақ гап, афандим. Заб замонлар келди-да! Ҳар қандай яхши сўзнинг бирпасда астар-пахтасини ағдариб ташлашади.

Виола. Ҳа, гапинг тўғри. Кимки сўзни ўйини қилса, кейин ўша сўз кўча-кўйга ўйин бўлиб кетади.

Қизиқчи. Шу сабабдан ҳам афандим, менга қолса, синглимга от қўймасдим.

Виола. Нега энди?

Қизиқчи. Чунки от ҳам — сўз: оти оғизга тушса, кўча-кўйга гап-сўз бўлиб кетади. Дарҳақиқат, сўзларнинг қўл-оёғига кишиан урилгандан бери улар разиллашиб кетди¹.

¹ Шекспир даврида қирол цензураси сўз эркинлигини таъқиқ этганига ишора.

В и о л а. Фикрингни исбот қил!

Қ и з и қ ч и. Ростимни айтсам, афандим, фикримни исбот қилиш учун сўз ишлатишим керак, аммо сўзнинг сийқаси чиққан бир пайтда фикримни унинг ёрдамида исботлагим келмайди.

В и о л а. Қувноқ табиатли боқибегам эканинг кўри-ниб турибди.

Қ и з и қ ч и. Йўқ, афандим, мен унчалик бегам эмасман, лекин виждон ҳаққи, сизнинг гамингизни ейман. Сиз, афандим, шуни бегамлик деб билсангиз, бу ердан бегамгина кўтарилишингизни истардим.

В и о л а. Сен графиня Оливиянинг тентаги эмасми-сан?

Қ и з и қ ч и. Йўғ-э, афандим, графиня Оливиянинг ҳали тентакка иши тушган эмас. То эрга тегмагунча ёнида тентак бўлмайди. Тентак билан эрнинг ўртасидаги фарқ эса, хўтик билан эшак ўртасидаги фарқча, эр хўтиқдан каттароғи. Мен графинянинг тентаги эмас, сўзамолиман.

В и о л а. Мен сени яқинда герцог Орсинонинг саройида кўрган эдим.

Қ и з и қ ч и. Тентаклик, афандим, худди офтобга ўхшайди. Дунё кезиб, нур сочгани сочган. У вақт менинг маликам атрофида айланиб, сизнинг герцогингиздан нурни аясам, адолатсизлик бўлур эди. Дарвоқе, мен жанобларини ўша ерда кўрганмидим?

В и о л а. Агар сен мени эрмак қилмоқчи бўлсанг, кетганим маъқул. Ма, ол! *(Пул беради.)*

Қ и з и қ ч и. Омин, Юпитер сенга навбатдагилар қаторида соқол-мўйлов ато қилсин.

В и о л а. Ростини айтсам, ўзим ҳам шунга орзуман-даман, *(четга)* лекни бир камим шу эди.— Бекажг уйдами?

Қ и з и қ ч и. Афандим, агар буни жуфт қилсак, ўзидан кўнаярмиди, дейман-да?

В и о л а. Ҳа, уларни қўшиб ишга солинса, кўпая-
веради.

Қ и з и қ ч и. Чиндан ҳам, афандим, мана бу Тро-
илга Крессидани қўшмоқ учун фригиялик Пандар роли-
ни ўйнашга тайёрман.

В и о л а. Муддаонгни тушундим: сен тилаб олишга
уста экансан.

Қ и з и қ ч и. Умид қиламанки, сиздан тиланчини
тилаб оламан. Крессиди ҳам тиланчи бўлган-да. Гра-
финя уйда, афандим. Мен унга сизнинг қаердан келга-
нингизни айтаман. Қимлигингизу мақсадингиз нима
эканлиги фақат самога аён, табиатга дердим, бу сўз-
нинг сийқаси чиқиб қолган. (*Кетади.*)

В и о л а. Оёқларим мени қанчалик тушунса, мен
сизнинг сўзларингизни шунчалик тушуняпман.

С э р Т о б и. Мен, кираверинг, демоқчиман, афандим.

В и о л а. Сўзингизга иш билан жавоб бераман,
яъни кираман. Аммо биз кеч қолдик.

О л и в и я билан М а р и я кирадилар.

Гўзаллар маликаси, мафтунлар паноҳи, марҳаматли
графиня! Само бошингизга гуллар атрини нисор этсин!

С э р Э н д р ю. Бу йигитча саройнинг зийнати бўли-
ши мумкин. «Гуллар атрини нисор этсин!» Ажойиб
ибора!

В и о л а. Келишдан муродим шуки, бунинг изҳори-
ни, бекамнинг малоҳатли, шафоатли қулоқларигина
эшитишга нойилдир.

С э р Э н д р ю. «Гуллар атри», «Малоҳатли», «Ша-
рофатли»— шу учаласи хотирамда ҳамиша шай туради.

О л и в и я. Боғ эшигини ёпинглар. Унинг арзини
эшитишимга ҳеч ким халал бермасин.

С э р Т о б и, с э р Э н д р ю ва М а р и я кетадилар.

О л и в и я

Менга қўлингизни беринг, афандим?

В и о л а

Хизматингизга тайёрман.

О л и в и я

Исмингиз?

В и о л а

Цезарио, гўзал маликам,
Хизматкорингизман.

О л и в и я

Сиз — хизматкорим?

Тилёгламаликка одамлар ҳурмат —
Деб ном берган кундан буён дунёмиз
Шодликни тарк этди. Сиз менинг эмас,
Балки Орсинонинг хизматкорисиз!

В и о л а

У сизга хизматкор,
мен эса унга,

Хизматкорингизнинг хизматкорлари
Сизга ҳам хизматкор бўлишга мажбур.
Бу чин, графиня.

О л и в и я

Мен уни асло

Уйламайман. Унинг ўйлари эса,
Менга банд бўлгандан кўра, яхшиси —
Тахти бузилмаган оқ қоғоз бўлсин.

В и о л а

Графиня, сизнинг ҳузурингизга,
Келишдан мақсадим — хаёлингизни
Сизга мафтун бўлган юракка буриш...

О л и в и я

Афв этинг ва шуни яхши билингки,
Ундан сўз очишни тақиқ этганман.
Агар бўлса бошқа илтимосингиз,
Мен уни самовий мусиқадан ҳам
Аълороқ тинглайман.

В и о л а

О, графиня...

О л и в и я

Бир лаҳза сабр қилинг! Утган гал, мени
Тамом мафтун этиб кетган чоғингиз
Орқангиздан узук юборган эдим,
Бу билан ўзимни, хизматкоримни
Албатта, сизни ҳам алдадим. Балки,
Шундай бир уят иш қилиб, ўзимнинг
Буюгимни сизга берганим учун
Мендан кулгандирсиз. Айтинг, ўшанда
Бошингизга қандай хаёллар келди?
Балки, ўйларингиз, таъналарингиз
Ҳиссиз қалбдан чиққан найзалар каби
Менинг номусимни нишонга олиб,
Кетма-кет отилиб кетгандир. Ростми?
Дилим устидаги кўкрак қалқонмас,
Балки нозиккина ҳарир бир парда.
Сизнинг ақлингиздек зийрак ақлга
Мен ўзимни буткул кўрсатиб қўйдим.
Айтинг: сиз нима деб ўйладингиз?

В и о л а

Мен

Сизга ачинаман.

О л и в и я

Бу — муҳаббатга
Бир қадам.

В и о л а

Ундогмас, маликам. Ахир,
Ҳаттоки ёвларга ачинмишимиз
Ҳаммага аён-ку!

О л и в и я

Эвоҳ, мен яна
Табассум қилишим лозим. Гадога
Қувониши учун дунё керакмас!
Қимки ўлжа бўлмоқ истаркан, бўри —
Тишидан арслоннинг тирноғи афзал!

Соат занг уради.

Аммо соат занги вақтнинг беҳуда
Ўтаётганидан огоҳ этади.
Асло ташвишланманг, йигитча, менга
Сиз керак эмассиз, лекин вақт келиб
Ешлик ва ақлингиз камол топади,
Ушанда сеvimли рафиқангизга
Гўзал эр бўласиз. Энди, йигитча,
Сиз ғарбга кетасиз, мен бошқа ёққа.

В и о л а

Ғарбга бўлса ғарбга! Тангридан сизга
Соғлиқ, ишингизга ривож тилайман!
Герцогимга нима жавоб бўлади?

О л и в и я

Тўхта... Айт-чи, мени ким деб ўйлайсан?

В и о л а

Сиз бир одамсизу, лекин ўзингиз
Ўзингизни бошқа дейсиз.

О л и в и я

Ростданми?

Мен ҳам сизни худди шундай биламан!

В и о л а

Хато қилмадингиз, графиня, мен —
Асли мен эмасман!

О л и в и я

Оҳ, кошкийди сен
Мен истаган бўлиб чиқсанг!

В и о л а

Мабодо

Бундан ҳам яхшироқ бўлсам, розиман.
Ҳозир эса сизга мен қизиқчиман.

О л и в и я

О, унинг ғазабга, нафратга тўла
Лабларидан томган мазахларида
Бир дунё нафосат ва назокат бор!
Биз жиноятимиз ёпиб кетсак ҳам
Дил ҳаяжонини яширолмаймиз.—
Цезарно, гулгун баҳорим ҳақи,
Ростлигим, софлигим ҳақи дилимдан
Онт ичиб айтаман, мен сени севдим.
Буни яширишга ожизман. Аммо
Мени банд этганинг ғуруринг билан
Қайсарлик қилмагил, бағри тош бўлма.
Гарчанд жон чекмасдан жонона йўқдир,
Лекин менга ишон: бир кўришдаёқ
Жўшган ишқ саодат бағишлай олур.

В и о л а

Онт ичаман, менинг юрагимнинг ҳам
 Пок туйгу, мусаффо номуси кўркам.
 Аммо унга хотин бўлмайди эга,
 Гарчанд биттаси бор, ёқади менга.
 Хайр, графиня! Бугундан бошлаб
 Ишқ элчиси бўлиб келмайман бошқа.

О л и в н я

Орсино номидан бўлса ҳам бир бор
 Яна кел, севгидан сўзлагил такрор!

Кетадилар.

ИККИНЧИ САҲНА

Оливиянинг уйи.

Сэр Тоби, сэр Эндрю ва Фабиан кирадилар.

Сэр Эндрю. Худо ҳаққи, энди бу ерда бир дақиқа ҳам қолмайман.

Сэр Тоби. Нега энди, марҳаматли тажанг дўстим? Нега энди?

Фабиан. Бизга сабабини албатта айтишингиз керак, сэр Эндрю.

Сэр Эндрю. Сабаби шуки, мен жиянчангнинг боғдаги шакаргуфторлигини кўрдим. У герцогнинг хизматкорига қилган муомаласини менга ҳеч қачон қилган эмас. Уз кўзим билан кўрдим.

Сэр Тоби. Уша пайтда у сени кўриб турганмиди, дўстгинам?

Сэр Эндрю. Ҳозир мен сизларни кўриб тургандай аниқ кўрди.

Фабиан. Шунинг ўзи сизни қанчалик севишини исботлаб турибди.

Сэр Эндрю. Хўш, сизлар мени мияси йўқ эшак, деб ўйлаяпсизларми?

Ф а б и а н . Мен бутун ақлиму фаросатимни жамлаб, сўзим тўғрилигини исбот қиламан.

С э р Т о б и . Сенинг ақлингу фаросатинг Нух тўфонда қолишдан илгариеқ шунақа ўткир бўлган.

Ф а б и а н . Графинянинг у йигитча билан сизнинг кўз олдингизда шунақа нозик муомала қилишдан мақсади — қалбингизда мудраб ётган мардликни уйғотиш, кўкрагингизга ўт ёқиш, жигарингизни жаҳаннам алангасида сўхта қилишдан бошқа нарса бўлмаган. Сиз уларга яқин бориб, ҳали қолипдан кўчмаган ўткир сўзларингиз билан ўша йигитчанинг забоници қулфлаб ташлашингиз мумкин эди! Сиздан улар ана шуни кутишган. Сизни роса латта дейишибди-да, э аттанг, тасодиф сизни дуч қилган экану қўлдан чиқариб юборибсиз-да. Энди графиня сизни назаридан шимолга қочириб юборади. Токи, ҳақиқий ботирлик кўрсатиб ёки ўткир сиёсатчи эканлигингизни исбот қилиб, йўл қўйган хатонингизни тузатмагунингизча ўша шимолда голландияликнинг соқолига ёпишган сумалакдай осилиб тураверасиз.

С э р Э н д р ю . Агар иш шу даражага борган бўлса, ботирлик кўрсатаман, чунки сиёсатга тоқатим йўқ. Менимча, сиёсат билан шуғуллангандан кўра пурптан бўлган яхшироқ.

С э р Т о б и . Ундай бўлса, бахтингни мардлар майдонида синаб кўрамиз. Герцогнинг элчисини дуэлга чақириб, ўн бир еригача қилич суқасан. Бу хабарнинг менинг жиянчамга етиб бориши турган гап. Мен сени, ишонтириб айтаманки, сени хотин кишига мақташда дунёдаги ҳеч бир қўшмачи ботирлик бобидаги шон-шўратчалик хизмат қила олмайди.

Ф а б и а н . Бошқа чора йўқ, сэр Эндрю.

С э р Э н д р ю . Сизлардан қайси бирингиз менинг даъватномамни унга олиб борасиз?

С э р Т о б и . Бор, даъватномамни қўпол ҳарфлар билан қисқа, лекин ўткир тилда ёз. Чиройли ёзаман деб уринма, маъноси ич-ичини тешиб юборадиган

бўлсин. Уни сиёҳ етган қадар ҳақоратла. Кўп эмас, учтагина ҳалигидақа сўздан ишлатсанг ҳам майли. Ҳар биттаси Уэр сўрисидай келадиган ёлғон-яшиқни қоғозга сиққанича тўқийвер. Кўпроқ қалампир қўшавер. Ғоз пати билан ёзсанг тагин яхшироқ. Бошла!

Сэр Тоби. Биз *cubiculo*¹ томон кетдик. Қани, шошил.

Сэр Эндрю кетади.

Фабиан. Бу одам сиз учун қимматлими, сэр Тоби?

Сэр Тоби. Аксинча, мен унга қимматга тушдим, камида икки минг сарфлади.

Фабиан. У ҳозир зўр хат ёзади. Аммо сиз уни олиб бориб бермасангиз керак-а?

Сэр Тоби. Олиб бориб бераман. Сен герцогнинг йигитчасини гапга сол, тезла. Менимча, уларни ҳўкизнинг шохига арқон боғлаб судрагандек судраганда ҳам бир-бирига рўпара қилиб бўлмайди. Сэр Эндрю ҳақида шуни айта оламанки, агар унинг қорнини ёриб, жигаридан бурганинг нонуштасига етарли қон топсалар, қолганини ўзим ейишга тайёрман.

Фабиан. Аммо герцогнинг йигитчаси ҳам, ташқи қиёфасига қараганда ювошгина бир нарса бўлса керак.

Мария киради.

Сэр Тоби. Ана, булбулчамиз ҳам учиб келди.

Мария. Агар, кула-кула ичагим узилсин десанглар, мен билан бирга юринглар. Тентак Мальволио бинойидаккина мажусий бўлди қолди. Жонидан умиди бўлган ҳеч бир христианнинг кўзи бунчалик кўр бўлиб, мияси бунчалик айнимайди. У ҳалитдан сариқ пайпоқда юрибди.

Сэр Тоби. Боғичини ҳам кўндаланг бойлагандир?

¹ Лотинча — ётоқ.

М а р и я. Бутхона мактабининг муаллимидай жинни бўлди қолди. Мен унинг кетидан худди қотил каби изма-из юриб кузатдим. Хатда ёзган нарсаларимнинг ҳаммасини бекам-кўст бажо келтирибди. Тиржайишидан юзида пайдо бўлган тиришлар иккала Ҳиндистон харитасидаги чизиқлардан ҳам кўп. Сиз бунақа масхарани умрингизда кўрмагансиз. Қўлим қичиб, тош отиб бошини ёришдан ўзимни базўр тутиб қолдим. Графинядан тарсаки ейиши турган гап. Аммо у тентак бу тарсакини ҳам алоҳида илтифот деб қабул қилади.

С э р Т о б и. Кетдик! Қани, ўша ерга бошла!

Кетадилар.

УЧИНЧИ САҲНА

Кўча.

Себастьян билан Антонио кирадилар.

Себастьян

Ташвишга қўймоқчи эмасдим сени,
Модомики, ўзинг шуни истабсан,
Майли, ёнимда қол, таъна қилмайман.

Антонио

Сени ёлғиз ташлаб кета олмадим,
Пўлат тигидан ҳам ўткир истагим
Сен кетган томонга мени ундади.
Гарчанд шу кифоя бўлса ҳам бироқ,
Бошқа бир андиша сени ахтариб,
Албатта топишга мажбур этди. Бу —
Бегона бир юртда сарсон кезишинг,
Балки андишанинг ташвиши эди.
Бу юртда на дўстинг, на йўлдошинг бор
Демак, сенга бу юрт сахродек бир гап.

Сенга муҳаббатим бунга қўшилиб,
Жадал етиб келдим.

С е б а с т ь я н

Ташаккур сенга,
Азиз Антонио, меҳрибон дўстим.
Дилдан айтадиган жавобим битта:
Ташаккур, ташаккур, яна ташаккур.
Бундай яхшиликка тангалар бериш
Одат бўлиб қолган, бу арзимади.
Ҳамёним олтинга тўла бўлса ҳам,
Урнига жонимни берардим шу он.
Хўш, нима қиламиз? Шаҳарга бориб,
Едгорликларини кўрайликми?

А н т о н и о

Йўқ,
Буни эртагача қолдириб, аввал,
Тузукроқ бошпана топиш маъқулроқ.

С е б а с т ь я н

Мен ҳеч толганим йўқ, тун ҳали узоқ,
Илтимос, кўзларни қувонтирайлик:
Шаҳарнинг муҳташам биноларини
Едгорликларини кўрамиз.

А н т о н и о

Кечир,
Қўчада юришим жуда хатарли.
Герцог кемалари билан денгизда
Қаттиқ жанг қизиган чоғда мен унга
Қалтисроқ бир хизмат қилиб қўйгандим.
Қўлга тушсам, омон қолишим гумон.

Себастьян

Қанча одамни қиргансан?

Антонио

Гарчанд

Жанг ўрни ва ўша қаттол тўқнашув,
 Ҳар қанча қиронга қулай бўлса ҳам,
 Мен қон тўкмаганман. Албатта, бизлар
 Тортиб олган буюм пулни тўлаб,
 Жанжални бартараф қилса бўларди.
 Чиндан ҳам, кўпчилик ҳамшаҳарларим
 Тижоратни ўйлаб, шундай қилишди.
 Фақат мен кўнмадим. Хуллас, мабодо.
 Қўлга туширсалар мени бу ерда,
 Қасос олишлари турган гап.

Себастьян

Унда,

Кўчаларда очиқ юрма.

Антонио

Қоламан.

Ма, менинг ҳамёним, дўстим. Уйни ҳам
 Шаҳарнинг жанубий чеккасидан ол.
 «Фил» деб аталувчи меҳмонхонада
 Овқатга кутаман. Кетдим. Сен эса,
 Шаҳарни айланиб, лаззатлан, зотан
 Вақтни ўтказишнинг яхши йўли шу.
 «Фил»да учрашамиз.

Себастьян

Нега пул бердинг?

А н т о н и о

Агар бирор нарса кўриниб қолса,
Оларсан, қийналиб юрма. Ёнингда
Пулинг йўқлигини биламан.

С е б а с т ь я н

Бўпти,

Шу ондан мен сенинг хазиначингман.
Хайр!

А н т о н и о

Демак, «Фил»да.

С е б а с т ь я н

Етиб бораман.

К е т а д и л а р .

ТУРТИНЧИ САҲНА

Оливиянинг боғи.

О л и в и я билан М а р и я кирадилар.

О л и в и я

Уни чақирिशга одам юбордим,
Келса, қандай кутай, нималар берай?
Ешлик ўч бўлади совға-саломга!—
Гапимни бошқалар эшитсалар-а!—
Мальволио қани? Ҳар қадамида
Улуғлик, тантана. Менга бу ишда
У мадад беради. Аммо у қани?

М а р и я. У келяпти, графиня. Лекин афт-ангорини
кўрган киши кўрқади: у эсидан озганга ўхшайди, бекам.

О л и в и я. Унга нима бўлди? Жазаваси тутаяптими?

М а р и я. Билмадим, графиня, у нуқул илжайди. У
кирганда ёнингизда бирор одам бўлгани маъқул.

О л и в и я. Уни чақириб кел.

М а р и я кетади.

Мабодо одамни тарк этса ақли,
Шодлигу қайғунинг бўлмайди фарқи.

М а р и я М а л ь в о л и о н и бошлаб киради.

Аҳволинг қалай, Мальволио?

М а л ь в о л и о (илжайиб). Гўзал графиня! Э-ҳе-ҳе!

О л и в и я. Нега илжаясан? Мен сени жиддий бир иш билан чақирдим.

М а л ь в о л и о. Жиддий иш билан дейсизми, графиня? Менинг жиддий бўлишим мумкин албатта, сабабки, болдирларимдаги бу кўндаланг боғичлар томирларимдаги қонни тўхтатиб, қуюқлаштиради. Мабодо менинг салобатим баъзи бировларга ёқса, мен ажойиб бир қўшиқни такрор этаман:

«Атрофингда, жонона,
Бўлай доим парвона».

О л и в и я. Сенга нима бўлди, Мальволио? Эсинг жойидами?

М а л ь в о л и о. Менинг пайпоғим сариқ бўлса ҳам кўнглим қора эмас. Хат қўлимда. Унда берилган маслаҳатларни бекам-қўст бажо келтираман. Мана бу нозик румий ҳуснихат менга кўпдан буён таниш.

О л и в и я. Бор, кириб ёта қол, Мальволио!

М а л ь в о л и о. Ёта қол?! Хўп, жонгинам, ётоғингга кираман.

О л и в и я. Тангри сени асрасин! Нега яккаш илжаясан? Нега ҳадеб қўлингни ўпасан?

М а р и я. Соғлигингиз қалай, Мальволио?

М а л ь в о л и о. Э, сиз ҳам савол бердингизми? Билингки, булбуллар зорлар билан сўзлашмайдилар.

М а р и я. Нега сиз графиня ҳузурда бунақа бачкана қилиқлар қиляпсиз?

М а л ь в о л и о. «Сен бу мартабадан чўчима»— хатда худди шундай ёзилган.

Оливия. Бу нима деганинг, Мальволио?

Мальволио. «Бировлар мартаба билан туғилдилар...»

Оливия. Эвоҳ!

Мальволио. «Бошқалар мартабага заҳмат чекиб эришадилар...»

Оливия. Нималар деяпсан, ўзинг?

Мальволио. «Яна бировларга мартаба осонлик билан насиб бўлади»...

Оливия. Ё тангри, ўзинг шифо бер!

Мальволио. «Бир эслаб кўр-чи сариқ пайпоғингни ким мақтаган эди...»

Оливия. Менинг сариқ пайпоғимни?

Мальволио. «Болдирларингдан боғичларингни кўндаланг боғлаб юришингни ҳамиша истагувчи ким эди?»

Оливия. Кўндаланг боғичларимни?

Мальволио. «Дадил бўл! Агар астойдил истасанг, олий мартабага эга бўласан».

Оливия. Олий мартабага эга бўламан?

Мальволио. «Агар истамасанг, умрбод аянчли малай бўлиб қолаверасан».

Оливия. Ростакан жинни бўпти!

Хизматкор киради.

Хизматкор. Маликам, герцог Орсионинг йиғитчаси яна келди. Эшикда кутиб туришга базўр кўндирдим. У фармонингизга мунтазир.

Оливия. Ўзим олдига чиқаман.

Хизматкор кетади.

Азизим, Мария, мана бу одамга кўмаклаш. Амаким қаёқда? Одамларимдан бири Мальволионинг хизматида бўлсин. Унинг бирор фалокатга йўлиқишини сира ҳам истамайман.

Оливия билан Мария кетадилар.

М а л ь в о л и о. Ана! Энди билдингизларми, менинг кимлигимни? Бошқаларни қўяверинг, ҳатто сэр Тоби энди менинг хизматимда. Худди мактубда айтилгандек, мен сэр Тобига қўрс муомала қилишим учун маликам уни менинг хизматимга беряпти. «Тамом бошқа одам бўлиб майдонга кир,— дейилган мактубда.— Амакимга қўрс бўл, хизматкорга баланддан кел, давлат арбобидек чуқур мулоҳазалар юритиб, ғайриоддий ҳаракатлар қил». Бинобарин, илова қилиб ёзадикки, мен давлат арбобига хос салобатли бўлишим, виқор билан юришим, босиқ гапиришим лозим ва ҳоказо. Ҳа, қўлга тушдингми, жонгинам! Албатта бу — тангри инояти, шу сабабдан оллоҳга минг қатла шукур! Кета туриб айтган сўзларини қаранг: «Бу одамга кўмаклаш». Ҳа, одамга! Мальволиога эмас, эшик оғасига эмас, одамга! Ҳа, булар жами омаддан далолат бериб турибдики, бунга заррача ҳам шубҳа бўлиши ёки бу йўлда зиғирча ҳам гов бўлиши мутлақо мумкин эмас. Қандай шубҳа бўлиши мумкин? Мен билан мўлжалга олган нишоним ўртасида ҳеч қанча масофа йўқ. Бу борада мен бир ожиз бандаман, бу иқбол — фақат ва фақат тангрининг илтифоти. Ҳазор ва ҳазор шукурлар бўлсин сенга, ё парвардигор!

М а р и я сэр Тоби билан Ф а б и а н н и бошлаб киради.

С э р Т о б и. Худо ҳақи, айтинглар, у қаёқда? Жаҳаннамнинг барча алвастилари, иблисларининг жами лашкарлари унинг ичига қамалиб олган бўлса ҳам, гаплашиб кўраман!

Ф а б и а н. Ана у! Ана у! Сизга нима бўлди, тақсир? Эс-хушингиз жойидами, муҳтарам зот?

М а л ь в о л и о. Кетаверинглар, сизларга жавоб. Менинг хилватда кайф суришимга халал берманглар жўнанглар!

М а р и я. Қулоқ солинглар-а: ичида шайтон ғўнғил-ляпти! Сизларга айтиб эдим-а! Сэр Тоби, графиня сиздан унга кўмаклашишни илтимос қилди.

М а л ь в о л и о. Ҳа-ҳа! Ростдан-а? Унга нозик муомала зарур. Қани, четга чиқинглар.

С э р Т о б и. Жим, жим туринглар. Хўш, Мальволио сенга нима бўлди? Қайфиятинг қалай? Шуни яхши билки, дўстим, иблис — инсоннинг душмани, уни даф этмоқ даркор.

М а л ь в о л и о. Қалима келтиринглар-э!

М а р и я. Ана, кўрдингизми, шайтоғни ёмонлаганингизда, бунинг жини қўзияпти. Э худо, тагин буни жинлар чалиб кетган бўлмасин.

Ф а б и а н. Уни фолбинга ўқитиш керак.

М а р и я. Эртага эрталабоқ кўчириқ қилинлар. Графиня бундан жудо бўлишни асло истамайдилар.

М а л ь в о л и о. Бу нима деганингиз, қизча?

М а р и я. Ё тангрим!

С э р Т о б и. Бас, бас-э! Бошқа бир чора топиш зарур. Гапларингиз унинг жаҳлини чиқараётганини сезма-япсизларми? У билан мени холи қолдиринглар.

Ф а б и а н. Юмшоқ гапир, шайтоғнинг жаҳли тез, сал нарсага хуруж қилади.

С э р Т о б и. Хўш, жўжагинам, ишлар қалай? Тиркичилик қалай, хўрозчам?

М а л ь в о л и о. Афандим!

С э р Т о б и. «Бригитта, кел, кел!» Йўқ, тақсир, иблис билан ўйнашиш ҳар кимга ҳам ярашавермайди. Куф-куф, алвасти!

М а р и я. Марҳаматли сэр Тоби, сиз уни дуо ўқишга мажбур қилинг, чўқинтиринг.

М а л ь в о л и о. Мен чўқинаманми, маймунча!

М а р и я. Ана, гапим тўғри чиқди: у худодан юз ўгирган.

М а л ь в о л и о. Ҳа, дорга осилгурлар! Муттаҳамлар! Паст маҳлуқлар. Мен тенгингиз эмасман! Ҳали кимлигимни кўриб қўясизлар! *(Кетади.)*

С э р Т о б и. Хўш, қалай?

Ф а б и а н. Агар бу ҳангомани саҳнада кўрсатилса, аввало мен ўзим, уйдирма, деб ишонмасдим.

С э р Т о б и. Ҳазилимиз юрагини заҳарлабди.

М а р и я. Ҳазилимизнинг заҳри кетгунча унинг кетидан қолманглар.

Ф а б и а н. Биз уни жинни қилиб қўймасак дейман.

М а р и я. Уни жиннихонага олиб кетишса, уй тинчийди.

С э р Т о б и. Юринглар, уни омборга қамаймиз. Унинг телбалигига жияним аллақачон ишонган. Биз ҳазилимизни ўзимизча давом эттириб, жонимизга теккунча маза қилаверамиз. Кейин унга шафқат қилиб қўйиб юборсак ҳам бўлади: аммо бу ишни қонуний бажарамиз. Сенга, Мария, жиннини тутиб берганинг учун мукофот берамиз. Э, ана у ёққа қаранглар!

С э р Э н д р ю киради.

Ф а б и а н. Тагин битта наврўз ҳангомаси!

С э р Э н д р ю. Мана, даъватнома тайёр, ўқинглар! Чамамда сирка билан қалампирдан етарли қўшдим.

Ф а б и а н. Жуда ўткир бўпти-да!

С э р Э н д р ю. Онт ичаман, заҳар, ўқинглар-а!

С э р Т о б и. Бу ёққа чўз! (Ўқийди) «Йигитча! Сен ким бўлсанг ҳам, барибир итваччасан!»

Ф а б и а н. Ҳам нозик, ҳам дадил!

С э р Т о б и. «Буни ўқиб, сенга нега шундай лақаб берганимга ич-ичингдан ҳайрон бўлма, сабабини барибир айтмайман.»

Ф а б и а н. Илмоғи зўр! Йўқ нарсани бор деб бўлмайди-да!

С э р Т о б и (ўқийди). «Сен графиня Оливия ҳузурига келиб менинг кўз олдимда уни аврадинг. Ҳамма гапинг қип-қизил ёлгон. Аммо сени чақираётганимнинг сабаби бу эмас».

Ф а б и а н. Жуда лўнда, лекин ўлгудек маъносиз!

С э р Т о б и (ўқийди). «Сен уйингга қайтаётганингда

мен йўлингни тўсаман ва агар сен мени ўлдириш бахтига сазовор бўлсанг...»

Ф а б и а н. Зўр!

С э р Т о б и (*ўқийди*). «...демак, сен муттаҳам, аблаҳ, қотил экансан».

Ф а б и а н. Ўзингни четга олиб қочибсан.

С э р Т о б и (*ўқийди*). «Кўришгунча хайр, тангри иккаламиздан биримизнинг арвоҳимизни қўлласин. У менинг арвоҳимни қўллаши ҳам мумкин, аммо менинг умидим сенинг арвоҳингдан. Хулласи калом, кўзингни оч! Мени қандай кутиб олишингга қараб—ё сенинг дўстинг, ёки ашаддий душманинг — Эндрию Эгьючик». Уни ничига ўқ-дори тўлдириб ҳам портлатиб бўлмайди. Бўпти, хатни топшираман.

С э р Т о б и. Бор, сэр Эндрию, уни боғнинг бурчагида худди жосусдай пойла. Кўринди дегунча қиличнингни яланғочла-ю, етти пуштини боплаб сўкавер. Кўпинча ботир ботир бўлмай, пайтида бақириб сўкишни болаганлар ботир бўлади. Жўна!

С э р Э н д р ю. Сўкишни боплайман-а!! (*Кетади.*)

С э р Т о б и. Хатни бериб бўпман. Итвачча қадам олишига қараганда анча эсли, одобли бўлса керак. Герцог Орсино билан менинг жияним ўртасида элчи бўлиб юргани ҳам шуни тасдиқлайди. Шу сабабдан хатни фаросатсиз бир эшак ёзганини дарров пайқаб, қилча ҳам қўрқмайди. Яхшиси, мен унга масалани оғзаки тушунтираман. Эндриунинг ботирлигини кўкларга кўтариб мақтайман, уни абжир, ўт, қаттол, деб йигитчанинг миясига роса қуяман. У ёш бўлгани учун бу сафсатага лаққа тушади. Бу муболағалар икковини шунақа даҳшатга соладики, улар бир-бирига аждардай ўт сочиб, ташланади.

О л и в и я билан В и о л а кирадилар.

Ф а б и а н. Ана у, жиянингиз билан келяпти. Бу ердан кетайлик. Улар хайрлашди дегунча йигитчанинг изига тушамиз.

Сэр Тоби. Вақтдан фойдаланиб, мен ҳам болихонадор сўзлар ўйлаб топаман.

Сэр Тоби, Фабиан ва Мария кетадилар.

Оливия

Битта тошюракка ҳасратларимни
 Ҳаддан зиёд айтдим. Хавфу хатарга
 Шаъним, номусимни дучор қилдим. Мен
 Бу ожизлигимдан минг пушаймонман.
 Аммо бу ожизлик менга бўйсунмай,
 Маломат устидан аччиқ кулади.

Виола

Сизни ўтга солган бу аламли дард
 Куйдирадн менинг герцогимни ҳам.

Оливия

Илтимос мана бу олтин туморни
 Тақиб юринг севгим нишонасидай.
 Унда суратим бор, қўрқманг, тили йўқ,
 Сизни қийнамайди, эзмалик қилиб.
 Елвориб сўрайман, эртага яна
 Эрталаб бир келинг. Сиз истасангиз,
 Ҳатто жонимни ҳам фидо қилардим.
 Фақат пок сақлайман номус-оримни.

Виола

Орсинони севинг — шудир истагим.

Оливия

Сизга бағишланган қалбим, ишқимни
 Наҳот Орсинога бера оламан?

Виола

Мен руҳсат этаман.

О л и в и я

Хайр сен фақат
Эртага албатта кел. О шум иблис,
Изингдан дўзахга бораман сўзсиз!

Кетади.

Сэр Тоби ва Фабиан кирадилар.

Сэр Тоби. Саломлар бўлсин, йигитга!

Виола. Салом, тақсир.

Сэр Тоби. Енингда қанақа қуролинг бўлса ҳам, тайёрлаб тур. Сен уни қай йўсинда ҳақорат қилганингни билмайман, бироқ сени овчидай кўзига қон тўлган қаттол душманинг боғ этагида пойлаб турибди. Қиличигни яланғочла! Бўш келма! Душманинг ўта абжир, оғзидан ажал ўти сочилиб турибди.

Виола. Янглишасиз, тақсир, мен ҳеч кимга озор берганим йўқ. Ҳатто қўй оғзидан чўп олганимни ҳам эслай олмайман.

Сэр Тоби. Сизни ишонтириб айтаманки, вазият сиз ўйлаганинг аксича, агар жон керак бўлса, кўзингизни очинг. Устунлик ҳар жиҳатдан душманингиз томонда — у ёш, зўр, эпчил, дарғазаб.

Виола. Ким ўзи у, тақсир?

Сэр Тоби. У ўзи ҳукмдорнинг саройида, гилам устида дудама тишлик қилич ўпиб баҳодир унвонини олган бўлса ҳам, қиличбозликда тенгсиз иблис, шу кунгача рақибларидан уч кишини жонидан жудо қилган. Шу дақиқада ҳам қаҳрининг зўрлигидан шердай ҳайқириб турибди, жони чиқиб, мурдаси гўрга кирмагунча шахтидан қайтадиган эмас. Унинг шиори битта: «Ё жонингни бер, ё жонимни ол!»

Виола. Мен саройга қайтиб, графинядан ҳамроҳлар беришини илтимос қиламан. Ўзим дуэль ишқибозларидан эмасман. Одамларнинг ботирлигини сынаб кў-

риш учун атайлаб жанжал чиқарувчилар бўлади, деб эшитганман. Балки у ҳам ана шуларнинг биридир?

Сэр Т о б и. Йўқ, афандим, унинг сиздан аччиқланишига далили бор. Шу сабабдан — тайёрланинг! Сиз унинг даъватини қабул қилишигиз зарур. Токи мен билан олишмагунингизча бу уйга киритмайман. Яхши-си, сиз у билан олишинг. Хулласи калом, ё унинг олдига боринг ёки ҳозир қиличингизни яланғочланг. Олишишга мажбурсиз, бу масала равшан. Ё олишасиз ёки қилич тақиш ҳуқуқидан умрбод маҳрум бўласиз.

В и о л а. Бу ишингиз ҳурматсизлик бўлиши устига, ақлга ҳам сиғмайди. Илтимос: ўша баҳодирдан сўраб беринг-чи, мен уни нима билан хафа қилиб қўйган эканман? Мабодо хафа қилган бўлсам ҳам, эҳтиётсизлик билан, билмай хафа қилгандирман.

Сэр Т о б и. Марҳамат! Синьор Фабиан, сиз бу жанобни қимирлатмай туринг, мен дарҳол келаман. (*Кетади.*)

В и о л а. Тақсир, бу жанжалдан сал-пал хабарингиз борми?

Ф а б и а н. Мен фақат шуни биламанки, у баҳодирнинг сизни кўрарга кўзи йўқ ва ҳаёт-мамот учун олишади. Билганим шу.

В и о л а. Мумкин бўлса айтсангиз, у ўзи қанақа одам?

Ф а б и а н. Важоҳати унча ваҳимали эмас, аммо нечоғлик ботирлигини олишганда биласиз. Чиндан ҳам, бутун Иллирияда энг эпчил, энг хавфли, энг қаттол қиличбоз. Истасангиз олдига борамиз. Мен сизни у билан яраштиришга уриниб кўраман.

В и о л а. Агар шундай қилсангиз, сиздан ниҳоятда миннатдор бўламан. Мен ботирнинг қиличидан кашининг тасбеҳини афзал кўрадиганлар тоифасиданман. Баҳодир деб ном қозонишга унча ҳавасим йўқ.

Кетадилар.

БЕШИНЧИ САҲНА

Оливиянинг боғи олдида кўча.

Сэр Тоби ва сэр Эндрю кирадилар.

Сэр Тоби. Э, оғайни, у иблиснинг ўзгинаси чиқиб қолди. Шу ёшга кириб, бунақа қиличбозни кўрмаганман. Мен у билан шунчаки кучини синаб кўриш учун яқинига бораманми?— Ҳужумда елдан ҳам тез, чекиниб ташланишда ундан ҳам баттар, оёғи ерга тегмайди, бир сўз билан айтганда— иблис. Уни Эрон шоҳига қиличбозликдан дарс берган дейишади.

Сэр Эндрю. Вой шайтон-эй! Йўқ, мен у билан олишмайман!

Сэр Тоби. Аммо уни шахтидан қайтариш қийин. Фабиан уни базўр ушлаб турибди.

Сэр Эндрю. О зангар-эй! Мен унинг бунақа қиличбоз, ботирлигини билганимда гашига тегмай, орқасидан сўкиб қўя қолган бўлардим. Уни бир амаллаб кўндир: агар бу ишдан воз кечса, саман тойимни совға қиламан.

Сэр Тоби. Майли, мен унга бу таклифни айтиб кўраман. Сен шу ерда кутиб тур. Бўшашма, қаддингни ростла. Бу ишни қон тўкмай, жон чиқармай тугатамиз. (Чегга.) Саман тойингни бўлса, сен эшакни минганимдай маза қилиб минаман.

Фабиан билан Виола кирадилар.

(Фабианга.) Мен буларни яраштирсам, у отини берадиган бўлди. Йигитчанинг таърифини иблисдан ҳам ошириб юбордим.

Фабиан (Сэр Тобига). Йигитча ҳам баҳодиримиз ҳақида шунақа фикрга бориб қолди. Айиқ қувгандай ранги оқариб, тиззаси қалтираяпти.

Сэр Тоби (Виолага). Ҳеч иш чиқмади, афандим. У, онт ичганман, албатта олишаман, дейди. Жанжалнинг сабабига келганда, буни арзимаган бир нарса деб, фикридан қайтди. Хуллас, уни қасам урмаслиги учун қили-

чингизни яланғочланг, шиқаст етказмасликка сўз берди.

В и о л а (*четга*). Э худойим, қанақа эркаклигимни айтиб юборишимга сал қолди.

Ф а б и а н. Агар у қизишиб кетса, орқага чекининг.

С э р Т о б и. Ҳеч иш чиқмади, оғайним Эндрю. Фақат ваъда бериб айтадики, ўртага номус аралашгани учун, дуэль қонунига амал қилади-ю, аммо сенга шиқаст етказмайди. Баҳодирлиги номига онт ичиб, шунга сўз берди. Қани бошла!

С э р Э н д р ю. Ё, тангрим, ишқилиб сўзида турсинда! (*Қиличини яланғочлайди.*)

В и о л а (*қиличини тутуб*). Сизни ишонтириб айтаманки, мен бу ишни ўз ихтиёрим билан қилаётганим йўқ.

А н т о н и о киради.

А н т о н и о

(*Сэр Эндрюга*)

Шошманг, қинга тиқинг қиличингизни!

Сизга озор берган бўлса бу йигит,

Унинг учун мана, мен олишаман.

Агар сиздан озор етган бўлса, мен

Сизни чақираман, қани, бошладик.

С э р Т о б и

Афандим, қасқдан келдингиз, кимсиз?

А н т о н и о

Менми? Дўстлар учун оғизда эмас

Амалда жонини бергувчиман. Хўш?

С э р Т о б и (*қиличини яланғочлайди*). Агар шунақа уришқоқ бўлсангиз, мана, хизматингизга тайёрман.

Ф а б и а н. Ўзингизни босинг, сэр Тоби! Миршаблар келяпти.

Икки миршаб кириб келади.

Внола. (Сэр Эндрюга.) Илтимос, тақсир, қиличнингизни қинига солинг.

Сэр Эндрю. Жуда соз, афандим! Аммо ваъдам — ваъда. Отим совутилган, ювош.

Биринчи миршаб

Ана у: ўз вазифангни бажар.

Иккинчи маршаб

Герцог фармони шу: сиз қамалдингиз.

Антонио

Афандим, бу янглиш.

Биринчи миршаб

Йўқ, янглиш эмас!

Гарчанд бошингизда матрос қалпоғи —

Бўлмаса ҳам, сизни дарҳол ташидим.

Ўзи жуда яхши билади.

Антонио

Бўйсунмаан.

(Виолага)

Агар мен сизни излаб,

Кўчага чиқмасам қамалмас эдим.

Дўстим, иложим йўқ, жавоб бераман!

Сиз нима қиласиз?

Мен ҳамёнимни

Қайтариб олишга мажбурман энди.

Бироқ сизга ёрдам беролмаганим

Менга қамоқдан ҳам минг марта оғир!

Сизни хижолатга қўйдим. Начора?

Хафа бўлманг!

И к к и н ч и м а р ш а б

Қани кетдик, афандим.

А н т о н и о

Уша ҳамёндаги пулниг ақалли
Бир қисмини беринг. Мажбурман.

В и о л а

Ҳамён?

Сиз менинг ёнимни олмоқчи бўлиб
Узингизга чиндан зиён қилдингиз,
Ҳатто қамалдингиз, шу сабабдан ҳам,
Чўнтагимда бўлган озгина пулниг
Ярмини беришга тайёрман.

А н т о н и о

Тангрим,

Наҳотки, сиз мендан, аввал кўрсатган
Барча хизматимдан воз кечмоқчисиз?
Уз дардим етарли, Мени қийнаманг.
Наҳот, хизматимни сизга пеш қилиб,
Узимни юзтубан хўрлашим керак?

В и о л а

Мен сизни биринчи кўриб турибман,
Хизматингиздан ҳеч хабарим йўқ.
Гарчанд нонкўрликдан ёмон нарса йўқ.
Нонкўрлик ёлғондан, кибру гурурдан,
Мастликдан ва қонда қаттол заҳардай
Яшагувчи жами иллатдан ёмон.

А н т о н и о

О, одил худойим!

И к к и н ч и м а р ш а б

Кетдик, афандим.

Антонио

Шошмай туринг.

Икки оғиз сўзим бор!

Мен шу даврангизда турган йигитни
Ажалнинг оғзидан тортиб олганман.
Уни илоҳий бир муҳаббат билан
Не-не балолардан сақлаб қолганман.
Гўзал сиймосини ардоқлаганда,
Қалби ҳам гўзал, деб сиғинган эдим.

Биринчи миршаб

Бу гапнинг бизга ҳеч алоқаси йўқ,
Вақтни ўтказмайлик. Бўлди, кетайлик.

Антонио

Фаришта иблисга айлангани шу!
Себастьян, ўзинг нурли шаънингга
Учмас доғ туширдинг. Қора юрагинг
Табиатга иснод келтирди. Афсус,
Бундай нонкўрликни кўрмаган эдим,
Яхшилик — гўзаллик тимсоли, аммо
Ёмонлик дунёда энг хунук нарса.
Гўзал либосдаги қора дил эса,
Барча ёмонликнинг энг ёмонидир!

Биринчи миршаб

Ақлидан озди! Бас! кетдик!

Антонио

Бошланглар.

(Миршаблар қуршовида кетади.)

Виола

У ёниб гапирди. Демак, сўзи рост.
Бу нима, ўнгимми ёки туш холос?

Оҳ, кошки, армоним ушалган бўлса,
Акам ҳалокатдан қутулган бўлса!

Сэр Тоби. Бери кел, баҳодир, сен ҳам, Фабиан,
бери кел. Узимизнинг ҳикматли гаплардан гаплашамиз.

В и о л а

Себастьян деди у мени! Акам
Менга ўхшаб кетар эди жуда ҳам,
Кийимларимиз ҳам ўхшарди. Тангрим,
Марҳаматларингни сезмоқда кўнглим,
Оҳ, кошки, кўрсайдим азиз акамни,
Қалбим тарк этарди аччиқ аламни!

(Кетади.)

Сэр Тоби. Беномус, пасткаш гўдак! Қуённинг бо-
ласидан ҳам кўрқоқ экан-а! Номуссиз бўлмаса, дўсти-
нинг бошига кулфат тушганда тониб кетармиди! Қўр-
қоқлигини сен айтиб бер, Фабиан!

Фабиан. Қўрқоқларнинг қўрқоғи экан, у аблаҳ!
Сэр Эндрю. Ҳозир етиб олиб қулогининг таги-
га тушираман!

Сэр Тоби. Қойил! Бор, тушир, аммо қилич ишлат-
ма!

Сэр Эндрю. Шунақа туширайки!..

Фабиан. Юр, уларнинг жангини томоша қиламиз.

Сэр Тоби. Бе, ҳеч қанақа жанг бўлмайди.

Кетадилар.

П а р д а

IV ПАРДА

БИРИНЧИ САҲНА

Оливия уйининг олдида.

Себастьян билан Қизиқчи келадилар.

Қизиқчи. Хуллас, мени сизга юборишганини бўлмаган гап демоқчимисиз?

Себастьян

Бас, тентак! Қимлигинг кўриб турибман.

Бўлди, мени тинч қўй, ишингдан қолма.

Қизиқчи. Мана буниси қойил! Демак, мен сизни танитайман, графиня ширин суҳбатга қақриб келишга мени юборгани йўқ, сизнинг исмингиз синьор Цезарио эмас ва бу бурун ҳам менинг бурним эмас? Хуллас, кўриб турган нарсаларимиз аслида йўқ, шундайми?

Себастьян

Бошқаларга кўрсат кароматингни!

Биз бир-биримизни танитаймиз, бас.

Қизиқчи. «Бошқаларга кўрсат кароматингни!» Бу иборани бирорта олий мартабали зотдан эшитиб олиб, энди мен тентакка ишлатяпти. «Бошқаларга кўрсат кароматингни!» Э, иш шундай кетаверса, қўпол дунёмиз нозиклашиб олифтага айланади. Менга қара, қўй, олиф-талиқни йиғиштириб, менга айт: графиняга нима деб каромат қилай, келади дебми?

Себастьян

Илтимос, кет энди, бедаво махлуқ!
 Мана пул, олу кет, агар кетмасанг,
 Чой пулига бошқа чақа оласан!

Қизиқчи. Онт ичаманки, саховатингга қойилман.
 Аҳмоқларга пул бергувчи донолар қанчалик сахий бўлсалар,
 шунчалик обрӯ топадилар.

Сэр Тоби, сэр Эндрю ва Фабиан кирадилар.

Сэр Эндрю. Э, афандим, қўлга тушдингиз! Ма-
 на сизга! *(Себастьянни уради.)*

Себастьян *(сэр Эндрюни уради)*. Мана, жаво-
 бини ол! Бу ердагиларга бир бало бўлганми, эсларинг-
 гиз жойндами?

Сэр Тоби. Қўлингни торт, акс ҳолда, бир зарбда
 қиличинг асфаласофилингга кетади!

Қизиқчи. Ҳозир графиняга хабар бераман. Тилла
 берсаларинг ҳам сенларнинг ўрнингда бўлишни истамай-
 ман. *(Кетади.)*

Сэр Тоби *(Себастьяннинг ёқасидан олади)*. Бас
 қилинг!

Сэр Эндрю. Уни қўй! Ўзим адабини бераман:
 ургани учун ишини судга ошираман. Агар Иллирияда
 адолат бўлса, уни жазога тортади. Биринчи мен урган
 бўлсам ҳам, бунинг аҳамияти йўқ.

Себастьян. Торт қўлингни!

Сэр Тоби. Йўқ, афандим, осон қутулиб бўпсиз.
 Қиличингизни қинига солинг, йигитча! Зўр бўлсангиз
 ҳам, ҳаддингиздан ошманг!

Себастьян

(Сэр Тобининг қўлидан чиқиб.)

Овора бўласан. Хўш, қалайсан, айт!
 Ё, жўна, ё қиндан қиличингни ол!

(Қиличини яланғочлайди.)

Сэр Тоби. Нима, нима? Баттол, қонингдан бир мисқол тўкмағунимча совумайсан шекилли? (Қиличини яланғочлайди.)

Оливия киради.

Оливия. Тоби, тўхта, агар жон керак бўлса!
Сэр Тоби. Графиня!..

Оливия

Қўними йўқ саёқ! Сен қачонгача
Одамларга озор бериб юрасан?
Сени тоққа ҳайдаш керак, кимсасиз
Яланғоч чўққилар оралиғига.
Ёввойилар билан яшайсан, йўқол!
Азизим Цезарио, беандишанинг
Қўрслигидан хафа бўлма!

(Сэр Тобига.)

Бор, йўқол!

Сэр Тоби, сэр Эндрю ва Фабнан кетадилар.

Марҳаматли дўстим, газабингни бос,
У пасткашлар сенга арзимайди: Сен
Эҳтиросинг билан эмас, баркамол
Ақлинг билан ҳукм чиқар. Юр. Сенга
Унинг кимлигини сўзлаб берман,
Аҳмоқликларидан роса куласан.
Илтимос қиламан, кетма, бир нафас
Ёнимда қол. Сенга озор бериб у,
Аслида, дилимни парчалади, юр!

Себастьян

Тушумми, ўнгимми? Бу қандай хаёл?
Ё раббий, бу қандай соҳиби жамол?

Агар ўнгим бўлса — улуғ саодат!
Агар тушим бўлса — уйғонмай абад!

О л и в и я

Сўрайман, қўлимдан ушла, марҳамат!

С е б а с т ь я н

Жоним билан. Бошла.

О л и в и я

Шу менга қисмат.

Кетадилар.

ИККИНЧИ САҲНА

Оливиянинг уйи.

М а р и я билан Қ и з и қ ч и кирадилар.

М а р и я. Илтимос, мана шу абони кий, иягинга соқол ёпиштир-да, унга ўзингни ҳазрат Маврикий деб таништир. Тезроқ бўл. Мен ҳозир сэр Тобини айтиб келаман. (Кетади.)

Қ и з и қ ч и. Бўпти, абони кийиб, попнинг худди ўзи бўламан. Бунақа або ёпиниб кашиш қиёфасида юрган чала муллалар биргина мен эмас. Рўҳонийнинг айни нусхаси бўлиш учун унчалик семиз эмасман, аммо мул-лаликка унчалик озгин ҳам эмасман. Бинобарин, бедор кечалардан қуруқ суяги қолган улуғ олим бўлишдан ҳалол одам ва оилапарвар бўлиш афзалроқ. Ана, улфатлар ҳам келишди.

С э р Т о б и ва М а р и я келадилар.

С э р Т о б и. Юпитер паноҳида асрасин, ҳазрат Маврикий!

Қ и з и қ ч и. Ҳей, ким у? Тангри бу зиндони зоҳидни ўз паноҳида асрасин!

С э р Т о б и. Иблис боплаяпти: худди ўзи-я!

Қ и з и қ ч и. Шайтон васвасасига учган Мальволио-нинг зиёфатига келган ҳазрат Маврикий бўламан.

М а л ь в о л и о. Ҳазрат Маврикий, ҳой, ҳазрат Маврикий, марҳаматли ҳазрат Маврикий, маликамга хабар етказинг!

Қ и з и қ ч и. Куф-суф, иблис! На сабабки, шундай бир бандани сеҳрингга олдинг ва нуқул забонида аёлни зикр этурсан?

С э р Т о б и. Пухта айтдингиз, тақсир!

М а л ь в о л и о. Ҳазрат Маврикий, ҳали ҳеч ким бирор кимсага бундай озор берган эмас! Улар мени зиндондан ҳам баттарин омборга қамадилар.

Қ и з и қ ч и. Бечора иблис! Мен шундай бир бандадурманки, ҳатто инс-жинсга ҳам эҳтиромим беҳаддир. Сенга раҳм-шафқатимнинг бонси ҳам шудир. Қоронғида қолдингми, э банда?

М а л ь в о л и о. Бу ер бамисоли жаҳаннам, ҳазрат Маврикий.

Қ и з и қ ч и. Э, бечора, кўрмайсанмики, томи тагида дарчалари бордир ва шимоли-жанубдаги туйнуқлардан зулмат қуйиладир, сен эрсанг, ношукур банда, қоронғиликдан шикоят қиладурсан?

М а л ь в о л и о. Эсим жойида, ҳазрат Маврикий, бу ер қоронғи бўлгани сабабли қоронғи деяпман.

Қ и з и қ ч и. Э телба, саҳв қилдинг. Сабабки, зулмат — сенинг нодонлигингдир, зеро нодонлик бошингги мисрликлар заминидаги тумандай қопламишдир.

М а л ь в о л и о. Ҳақ гап, ҳазрат Маврикий, бу омбор зулмати мисоли нодонлик, яъни жаҳаннам зулматидан ҳам баттарин. Такрор айтаманки, ҳали-ҳануз инсон боласи бундоғ кулфатга гирифтор бўлмаган. Менинг телбалигим сизнинг телбалигингизчалик ҳам эмас. Ҳар қанча савол бериб синаб кўрсангиз, мен розиман.

Қ и з и қ ч и. Пифагор таълимотини ёввойи ўрдакларга татбиқан таърифлаб беринг-чи?

М а л ь в о л и о. Таърифи шуки, бибимиз жонини ўрдак танасида деб фараз қилиш мумкин.

Қ и з и қ ч и. Сен ўзинг бунга нима дейсан?

М а л ь в о л и о. Жон борасида менинг эътиқодим ғоятда баланд, яъни мен Пифагор таълимотини инкор этаман.

Қ и з и қ ч и. Алвидо! Зулматда қолурсан. Токи мен ақлинг мавжудлигига қаноат ҳосил қилмас эрканман, яъни сен бибининг жони туфайли ўрдакка шафқат қилмас, бунинг учун эса Пифагор таълимотини тан олмас экансан, ёруғликка чиқмагайсан.

М а л ь в о л и о. Ҳазрат Маврикий! Ҳо, ҳазрат Маврикий!

С э р Т о б и. Қойил, ҳазрат Маврикий домла!

Қ и з и қ ч и. Қалай, або роса ярашибдими?

М а р и я. Або киймай, соқол қўймай ҳам бопласанг бўлади: у барибир қоронғида сени кўрмайди.

С э р Т о б и. Бор энди, уни ўз товушинг билан гапга сол, кейин келиб айтиб берасан. Хуллас, бу ҳазилнинг охири бахайр бўлсин! Графинянинг менга муомаласи шу қадар музлаб кетдики, бу ўйиндан ўт чиқишидан қўрқаман. Агар уни секин чиқариб юборишнинг иложи бўлса, қўйиб юбор, кетаверсин. Хонамда кутаман, тез кел.

С э р Т о б и билан М а р и я кетадилар.

Қ и з и қ ч и

(куйлайди)

«Эй Робин, менга айт

Севгилинг омонми,

Е, ранги сомонми?»

М а л ь в о л и о. Қизиқчи!

Қ и з и қ ч и

(куйлайди)

«У ортиқ севмайди,
Енингга келмайди».

М а л ь в о л и о. Қизиқчи!

Қ и з и қ ч и

(куйлайди)

«Ўзганинг шайдоси...»

Ким у, мени чақираётган?

М а л ь в о л и о. Марҳаматли қизиқчи, менга бир хизмат қил: шам, қалам, қоғоз олиб келиб бер. Худо ҳаққи, умрбод миннатдор бўламан.

Қ и з и қ ч и. Жаноб Мальволио!

М а л ь в о л и о. Ҳа, марҳаматли қизиқчи, бу менман.

Қ и з и қ ч и. Э, афандим, наҳотки ақлдан озган бўлсангиз?

М а л ь в о л и о. Ҳой, қизиқчи, ҳали ҳеч кимнинг бошига бунақа савдо тушмаган. Менинг ақлим худди сенинг ақлингдай жойида.

Қ и з и қ ч и. Менинг ақлимдай? Агар сизнинг ақлингиз менинг ақлимча бўлса, унда туппа-тузук аҳмоқ экансиз-да?

М а л ь в о л и о. Улар мени бу ерга «қамаб, қоронғида сақлашяпти, у эшаклар мени ақлдан оздириш учун олдимга нуқул руҳонийларни юборишади.

Қ и з и қ ч и. Ҳой, оғзингизга қараб гапиринг: тақсирим шу ердалар! (Овозини ўзгартириб.) «Мальволио! Мальволио! Парвардигор шифо берсин! Вайсама, эс-ҳушингни йиғиб, уйқуга чеки!»

М а л ь в о л и о. Ҳазрат Маврикий!..

Қ и з и қ ч и. «Э банда, ножинс суханига қулоқ тутма».—Ким, менми? Ҳазрат Маврикий? Яқинига бормайман! Худо сақласин! «Омин!» Имоним саломат, ҳазрат Маврикий!

М а л ь в о л и о. Қизиқчи, ҳо қизиқчи, қулоқ бер.

Қ и з и қ ч и. Сабр қилинг, тақсир, сабр қилинг!

(Четга.) Ҳой, сизлар нима деяпсизлар?— Тақсир, сиз билан сўзлашганим учун мени сўкишяпти.

М а л ь в о л и о. Меҳрибон қизиқчи, менга шам билан қалам, қоғоз олиб келиб бер. Сени онт ичиб ишонтираманки, Иллириядаги бошқа одамлар қанчалик соғ бўлса мен ҳам шунчалик соғман.

Қ и з и қ ч и. Эҳ, кошки эди шундай бўлса, тақсир!

М а л ь в о л и о. Виждоним ҳаққи, гапим рост! Жон қизиқчи, менга шам, қалам, қоғоз топиб кел. Графиняга мактуб ёзаман, элтиб берасан: бунинг бадалига бошингдан зар сочаман.

Қ и з и қ ч и

(куйлайди)

«Ўқдай кетаман,
Елдай келаман,
Қойил қоласиз,
Шам келтираман,
Мадад бераман,
Халос бўласиз.
Қуф-суф қиламиз,
Жинни қувамиз,
Шайтон қочади.
Озодлик бешак
Қулоч очади!»

Кетади.

УЧИНЧИ САҲНА

Оливиянинг бори.
Себастьян киради.

Себастьян

Мана ҳаво, мана нурли қуёш, ер,
Мана, унинг менга берган узуги —

Қўлимда, мен уни сезиб турибман,
 Мана, мен, вужудим сеҳрига мафтун.
 Аммо бу телбалик эмас, ҳақиқат.
 Антонио қани? Меҳмонхонадан
 Уни тополмадим. Соҳиб айтдики,
 Борди-ю, мени ахтариб яна
 Шаҳарга кетибди. Агар у бўлса,
 Ҳар бир маслаҳати ҳозир мен учун
 Олтинга баробар бўларди, ҳайҳот,
 Ақлим билан қалбим бир-бирига зид.
 Балки хатодир, аммо имоним
 Комилки, сира ҳам телбалик эмас.
 Иқбол тангрисининг иноятлари
 Шу қадар беҳисоб, шу қадар мушкул,
 Унга ақл асло бовар қилмайди,
 Ўз кўзимга ўзим ишоналмайман.
 Ақлим ўгити шу: ё у малика
 Ё мен телбаланиб қолганман. Бироқ,
 Мен телба эмасман! Лекин унинг ҳам
 Эс-ҳуши жойида: аксинча бўлса,
 У шундай донолик билан саройи,
 Ишлари ва жами хизмат аҳлига
 Фармонбардор бўлиб юрармиди? Йўқ!
 Бунда бир хато бор.

Ана, ўзи ҳам!

О л и в и я к а ш и ш и н и б о ш л а б к и р а д и .

О л и в и я

Шошқалоқлигимни афв эт!
 Чиндан ҳам
 Мени никоҳингга олмоқчи бўлсанг,
 Юра қол. Бутхона шу ерга яқин.
 Руҳоний ҳазратим олдида менга
 Мангу сўз берасан: Оливияга
 Умрбод вафоли эр бўламан деб.

Қўрқувдан ларзага келган юрагим
Шундан кейин тинчиб, таскин топади.
Руҳоний ҳазратим никоҳимизни
Доим сир тутишга тайёр, қачонки
Сен буни очишни ихтиёр этсанг,
Биз менинг мартабам баробарида
Тўй қиламиз. Сенга маъқулми, жоним?

Себастьян

Бошласин. Тайёрман мен онт ичишга,
Сен учун ҳаттоки жондан кечишга!

Оливия

(Кашшга)

Қани, юринг. Тангри ўзи мададкор,
Никоҳимиз бўлсин мангу шуъладор.

Кетадилар.

Парда

V ПАРДА

БИРИНЧИ САҲНА

Оливия уйининг олди.

Қизиқчи билан Фабиан кирадилар.

Фабиан. Агар сен мени севсанг, унинг хатини кўрсат.

Қизиқчи. Илтифотли Фабиан, бунинг бадалига сен ҳам бир яхшилик қил.

Фабиан. Сўра сўраганингни.

Қизиқчи. Уша хатни талаб қилма.

Фабиан. Бу ит совға қилиб, эвазига итимни қайтариб бер, дейиш билан баробар.

Герцог, Виола, Курно ва аъёнлар кирадилар.

Герцог. Дўстларим, сизлар—графиня Оливияга қарашлимисиз.

Қизиқчи. Худди шундай, тақсир, биз унинг ясантусанларимиз.

Герцог. Э, мен сени яхши биламан. Турмуш қалай, оғайни?

Қизиқчи. Ростини айтсам, турмушим душманлар билан яхши, дўстлар билан ёмон.

Герцог. Аксинча, дўстлар билан яхши бўлиши керак.

Қизиқчи. Йўқ, тақсир, ёмон.

Герцог. Нима сабабдан?

Қизиқчи. Сабаби шуки, дўстлар мени мақтаб, эшак қилиб миннишади, душманлар эса эшаклигимни,

тўппа-тўғри юзимга айтиб қўя қолишади. Демак, дўстлар аҳмоқ қилиб юришади, душманлардан ақл ўрганаман. Хулласи калом, агар хулосани бўсага ўхшатиш мумкин бўлса ва тўрт инкор икки тасдиққа тенг бўлса, турмуш дўстлар билан ёмон, душманлар билан яхши бўлиб чиқади.

Герцог. Чуқур гап.

Қизиқчи. Шундай, тақсир. Сиз мени дўст тутсангиз ҳам, виждоним ҳақи, рост гапни айтдим.

Герцог. Сен менинг дўстлигимдан зарар кўрмайсан: ма, мана бу олтинни ол.

Қизиқчи. Тақсир, агар буниникини келтирсангиз десам, икки юзлама деб ўйламанг.

Герцог. О, сен менга ёмон маслаҳат беряпсан!

Қизиқчи. Бу галча, тақсир, виждонингизни чўнтагингизга яшириб қўйинг-да, менинг маслаҳатимга юринг!

Герцог. Кел, икки юзлама бўлсам бўлай, ма яна битта олтин.

Қизиқчи. *Primo, secundo, tertio*¹— ана шунда иш қойил бўлади. Қаерда уч бўлса — у ерда куч, деган мақол бор. Ибодатга чорловчи қўнғироқ ҳам уч марта: даранг-дурунг-даранг деганда қимирлаб қоламиз.

Герцог. Бу аскиянг билан мenden энди қора чақа ҳам ололмайсан. Аммо менинг келганимни, графиня билан сўзлашиш истагимни унга хабар қилсанг, уни бу ерга бошлаб чиқсанг, бу ишинг сахийлигимни яна уйғотиши мумкин.

Қизиқчи. Илоҳи, мен келгунимча сахийлигингиз бошқага уйғонмасин. Кетдим, тақсир. Лекин сиз менинг олтинга муҳаббатимни пулпарастлик деб ўйламанг. Хулласи калом, тақсир, сахийлигингиз бир оз мудраб турсин: мен уни ҳозир уйғотаман. (*Кетади.*)

Антонно ва миршаблар кирадилар.

¹ Бир, икки, уч.

В и о л а

Ҳукмдорим, менинг халоскорим шу.

Г е р ц о г

Юзи менга таниш, гарчанд мен уни
Сўнги марта кўрган чоғимда худди
Бурқиб ётган вулқон сингари буткул
Қора, илма-тешик ясси кеманинг
Капитани эди, флотимдаги.

Энг кучли, энг яхши кемага қарши
Арслондай олишди. Ҳасадда ёниб,
Талафотларимиз буткул унутиб,
Шарафга сазовор жанговарликка
Таҳсинлар ўқидик. Қани, нима гап?

Б и р и н ч и м и р ш а б

Ҳукмдор! Кандиядан катта мол билан
Бизга келаётган «Семурғ» кемасин
Йўлда босиб олган қароқчи шудир,
«Қоплон» кемамизга қарши жанг бошлаб
Уни асир олган қароқчи ҳам шу.
Сўнги олишувда жиянингизнинг
Оёғи кесилган. Биз бугун уни
Кўчада ушладик. Тартибни бузиб,
Қиличбозлик қилиб турарди.

В и о л а

М е н и

Ёқлаб қиличини яланғочлади.
Аммо унинг айтган сўзларидан мен
Довдирамоқда, деб шубҳага тушдим.

Г е р ц о г

Шухратли қароқчи, денгиз ўғриси,
Менга айт-чи, қандай телбалик сени

Узингдан қонли ўч олишга тайёр —
Одамлар ҳукмига топшира қолди?

Антонио

Ҳукмдор Орсино, менга тақилган
Унвоиларни буткул инкор этаман:
Антонио ўғри, қароқчи эмас,
Сизга ашаддий ёв бўлса ҳам, сеҳр
Бу ерга келтирди кўзимни боғлаб,
Тасодиф менинг шу қўлларим билан
Пўртана қаъридан жонсиз йигитни
Омон олиб чиқди. Ана у!

Ажал —

Уни ўлжа қилиб ютмоқда эди:
Унинг ҳаётини мен туҳфа этдим,
Кейин қизғин севиб, ниҳояси йўқ —
Ҳурмат билан қаттиқ боғланиб қолдим,
Шу жонимга азиз йигит туфайли
Менга душман бўлган шаҳарга дадил
Қадам қўйишга ҳам жасорат қилдим.
Қилич ушлашимнинг сабаби ҳам шу,
Қўлга тушганимда эса, бу пасткаш
Шерик бўлолмади қора кунимга,
Номусини ютиб мендан воз кечди,
Шундан кейин менга аллақачонлар
Эсдан чиқиб кетган буюм сингари
Қадрини йўқотди. Уни ардоқлаб,
Бундан фақатгина бир соат бурун
Берган ҳамёнимдан тонди, бу орсиз.

Виола

Сен бизга афсона сўзлаяпсан!

Герцог

Хўш,

Бу шаҳарга қачон келдинг?

А н т о н и о

Шу бугун

Эрталаб келганман, шонли ҳукмдор,
Биз бу билан уч ой бирга яшадик,
На кундуз, на тунда бирор дақиқа
Ажралмаганмиз.

О л и в и я аъёнлари билан киради.

Г е р ц о г

Қандай бахт: осмон ҳам ерга тушаркан!—
Сен телба бўлибсан. Бу йигит менда,
Мана, уч ойдирки, хизмат қилади.
Бу гапларни кейин гаплашармиз. Бас,
Илтимос қиламан. Четга ўтинглар.

О л и в и я

Келинг, марҳаматли ҳукмдор, хизмат?
Оливия тайёр хизматингизга,
Биргина нарсдан мустасно фақат.—
Цезарио, шуми ваъдага вафо!

В и о л а

Графиня!

Г е р ц о г

Гўзаллар шоҳи, маликам!..

О л и в и я

(Виолага)

Цезарио, нега индамайсан? Айт!

В и о л а

Менинг ҳукмдорим гапирган жойда
Мен сукут сақлайман.

О л и в и я

Шуни билингки,

Яна эскича гап қилсангиз, унда
У важу корсонлар жонимга тегди.
Эски оҳангларга қулоғим ҳам кар.

Г е р ц о г

Демак, аввалгича, бағрингиз тошми?

О л и в и я

Йўқ, ҳар қачонгидай қарорим қатъий.

Г е р ц о г

Бағри тошликками?

Эвоҳ, шафқатсиз —

Малика, муқаддас орзуларимни
Сенинг бемурувват меҳробингга мен
Олиб келган эдим. Демак, нажот йўқи!
Энди нима қилсам экан?

О л и в и я

Ҳукмдор,

Нима истасангиз, ихтиёрингиз.

Г е р ц о г

Жон берар чоғида маъшуқасини
Ўлдирган мисрлик қароқчи каби,
Дунёда энг азиз билган кишимни
Мен ҳам бўғибгина ўлдирсаммикан?
Ахир, гоҳ-гоҳида омонсиз рашк ҳам
Олижаноблик деб ҳисобланади!
Қулоқ солинг: менинг садоқатимни
Қадрламадингиз сиз заррача ҳам,
Майли, сиз, раҳмсиз малика, яшанг,
Майли, даврон суринг. Ва лекин мени
Сизнинг қалбингиздан суриб чиқарган

Мана шу севгили ошиғингизни
 Гарчанд юрагимга яқин бўлса ҳам,
 Нима қилишимни ўзим биламан,
 Токи ҳукмдорин ҳаққини ютиб,
 Айш суриб юрмасин! Цезарно, юр.
 Сенга ғазабимни кўрсатиб қўяй.
 Ювош қўзичоғим, юра қол, етар!
 Сен каптар шумликда қарғадан баттар.

В и о л а

Кўнглингизга ором бериш туфайли
 Минг марта ўлимга тайёрман, майли.

О л и в и я

Цезарно, тўхта! Қаёққа!

В и о л а

Севгим,
 Ҳукмдорим мени бошлаган ёққа,
 У кўзларим нури, жонимдай азиз,
 У ҳаётимдан ҳам минг қатла лазиз,
 Унга муҳаббатим кундай ёруғдир.
 Хотинлар ишқидан зўрдир, улуғдир.
 Танграм, олганингда менинг жонимни,
 Севгимни оқлагил, тўкиб қонимни!

О л и в и я

О, шўрим, у мени алдади!

В и о л а

Сизни —

Ким алдади ва ким ҳақорат қилди?

О л и в и я

Ё раббий! Эсингни едингми, ахир?
 Кашишни чақириб келинглари!

Хизматқорлардан бири кетади.

Герцог

Сен, юр!

О л и в и я

Қаёққа? Цезарио, эрим, тўхта!

Герцог

Эрим?

О л и в и я

Эрим! Унинг ўзи тасдиқласин!

Герцог

Сен?

Маликанинг эри?

В и о л а

Йўқ, ундай эмас,

Онт ичаман!

О л и в и я

Ниҳоят, тубан бир қўрқув
Сени ўз бахтингдан тондира олса?
Цезарио, қўрқма, ўз омадингни
Рад қилма. Пинҳоний никоҳ туфайли
Улуғ мартабага ноил бўлгансан,—
Ҳозир қўрқиб турган одаминг билан
Сен ҳар бир жиҳатдан тенг бўлажаксан!

К а ш и ш киради.

О л и в и я

Сен вақтида етиб келдинг! Сўрайман,
Руҳоний ҳазратим, тангри ҳаққи, айт,
Сенинг ҳузурингда мана шу йнгит
Мени никоҳига олганми, йўқми?

Гарчанд биз бу сирни пинҳон сақлашга
Аҳду паймон қилган эдик. Начора:
Тасодиф аҳдимиз фoш этиб қўйди.

К а ш и ш

Сизнинг муҳаббатли никоҳингизни
Уқидим, умрбод бошларингизни
Ўзим қовуштирдим, бармоқларингиз
Олтин узуклардан порлади, яна
Онт ичиб, ўпдингиз бир-бирингизни.
Хуллас, никоҳ учун зарур маросим,
Менинг қўлим билан адо этилди.
Шундан бери мен ҳам қабримга томон
Фақат икки соат яқинроқ бордим.

Г е р ц о г

Ҳозир шундай бўлсанг, эй иблисбачча,
Сочларинг қор каби оқарганида,
Яна қандай ҳунар кўрсатаркансан?
Ёки, ёлғончилик — шу мудҳиш аждар
То унгача ютиб юборадими?
У сеники: майли, суравер роҳат,
Ва лекин йўлимда учрама фақат!

В и о л а

Онт ичаман...

Г е р ц о г

Ичма, на даркор!

Қўрқоқ ҳам бўлмасин юзтубан, беор.

Боши ёрилган сэр Эндрю киради.

Сэр Эндрю. Худо ҳаққи, табибга одам юборинг-
лар! Сэр Тобига дарҳол табиб керак!

Оливия. Нима бўлди?

Сэр Эндрю. У менинг бошимни ёрди, ammo сэр

Тобининг мия суягини чил-чил қилди. Худо ҳаққи, ёрдам беринглар! Ҳозир уйимга етиб олиш учун бор-будиمنى беришга тайёрман!

О л и в и я. Ким у, сэр Эндрю?

Сэр Эндрю. Герцогнинг мулозими, оти Цезарно. Биз уни қўрқоқ деб ўйлаган эдик, ашаддий иблис чиқиб қолди.

Г е р ц о г. Менинг хизматкорим? Цезарно?

Сэр Эндрю. Ё алҳазар, ана у! Сиз арзимаган нарсага бошимни ёрдингиз, аслида мени сэр Тоби гиж-гижлади.

В и о л а. Нималар деяпсиз? Мен сизга, тақсир, текканим йўқ. Бошлаб қиличингизни сиз қиндан тортдингиз. Мен эса, сизга дағал гапирмадим, юмшоқ сўзладим.

Сэр Эндрю. Агар бошим ёрилгани чин бўлса, у ҳолда бу сизнинг ишингиз. Сиз бош ёришни юмшоқ сўзлаш, десангиз керак?

Қизикчи маст сэр Тобини судраб киради.

Ана, сэр Тоби ҳам базўр сургалиб келяпти. У ҳозир батафсил сўзлаб беради. Қайфи ошиб қолмаганда адабингизни берарди-я!

Г е р ц о г. Хўш, баҳодир, сизга нима бўлди?

Сэр Тоби. Қип-қизил иблис экан. Бошни еди! Хўй, теңтак, табибни топдингми?

Қизикчи. Ана тақсир, бир соатдирки, фирт маст, эрталаб соат саккиздан бери кўзини очишга мажоли йўқ.

Сэр Тоби. Э, ҳайвон, аблаҳ! Ҳайвоннинг мастига тоқатим йўқ.

О л и в и я. Уни олиб кетинглар. Буларни урган ким бўлди экан-а?

Сэр Эндрю. Менга суял, сэр Тоби, кетдик, иккаламизнинг бошимизни бирга куйдириб боғлайдилар.

Сэр Тоби. Сенга суялайми? Эҳ, сен мақтанчоқ эшак, нодон!

Оливия. Уни ўрнига ётқизиб, ярасини боғланглар.

Қизиқчи, Фабиян, сэр Эндрю ва сэр Тоби
кетадилар.

Себастьян киради.

Себастьян

(Оливияга)

Афсуслар бўлсинки, амакингизни
Мен ярадор қилдим, Иттифоқо у,
Ўз акам бўлса ҳам, шундай қилардим.
Шунга мажбур бўлдим, ўз ҳаётимни
Олиб қочмоқ учун хавф-хатардан.
Мендан қаттиқ хафа бўлганингизни
Кўз қарашингиздан сезиб турибман,
Гўзал графиня, бир-биримизга
Ичган онтларимиз ҳаққи, кечиринг.

Герцог

Бир чеҳра, бир кийим, овозлар ҳам бир,
Аmmo икки одам! Иккаласи ҳам,
Жаҳонномадаги суратнинг ўзи!

Себастьян

Азиз Антонио, меҳрибон дўстим!
Сени кўрмагандан бери ҳар соат
Худди узун йилдай мени қийнайди!

Антонио

Сен — Себастьянми?

Себастьян

Ё, шубҳанг борми?

Антонио

Иккига бўлиниб қолганинг қизиқ!
Икковингиз — икки томчи сув каби —
Жуда ҳам ўхшайсиз, Себастьян ким?

Оливия

Ақлга сиғмайди!

Себастьян

Ё мен у, ё у — мен!

Ака-укаларим бўлмаган. Менда
Илоҳий куч йўқки, айни бир вақтда
Ҳамма ерда бўлсам. Синглимни эса,
Денгиз тўлқинлари қаърига ютган.

(Виолага)

Худо ҳаққи, балки қариндошдирмиз?
Айтинг: қаерликсиз, исмингиз нима?

Виола

Мессалин ороли — менинг ватаним,
Себастьян бўлган отамнинг оти.
Лекин отам оти билан аталган
Себастьян деган акам бор эди.
Менинг кийимимдай кийимда уни
Денгиз ўз қаърига омонсиз ютган,
Агар ер юзида арвоҳ ўзганинг —
Юзи, либосида кўрина олса,
Демак, сен ўшандай бир хаёл бўлиб,
Бизни қўрқитишга келган арвоҳсан.

Себастьян

Майли, арвоҳ бўлай, лекин туғилган —
Кунимдан заррача ўзгармаганман,
Агар қиз бўлсангиз бағримга босиб

Юзингизни кўзим ёшлари билан
Ювиб дердим: «Марҳум Виола, тирил,
Яна синглим бўлиб дунёда яша!»

Виола

Ҳали ҳам эсимда: марҳум отамнинг
Унг қоши устида холи бор эди.

Себастьян

Менинг ҳам отамда бор эди у хол.

Виола

Виола ўн учга тўлганда унинг
Туғилган кунда отам жон берган.

Себастьян

О, ҳамон ёдимда ўша мудҳиш он!
Ҳа, синглим ўн учга тўлган кунда
Дунё ишларини тугатиб кетган.

Виола

Агар бахтимизга устимдаги бу
Эркаклар либоси халақит берса,
Мени қучоқлама. Сабр қилайлик.
Виола олдингда турганини вақт,
Вазият ва муҳит тасдиқлаб берсин.
Шу яқин ўртада, мени қутқарган
Капитан яшайди. Борамиз. Менинг
Қизлик кийимларим унинг уйида.
У мени қутқаргач, мен марҳаматли —
Орсинога учраб, хизматга кирдим.
Уша кундан бошлаб менинг тақдирим
Орсино ва гўзал графинянинг
Тақдирига ажаб улашиб кетди.

Себастьян

Демак, графиня, сиз янглишгансиз,
Аммо табиатнинг сизга кўрсатган
Йўли ҳақиқатдир. Сиз қиз болага
Турмушга чиқишни орзу қилгансиз,
Онт ичаман, пухта нишон олгансиз,
Сиз ҳам сингил билан, ҳам ака билан
Бир вақтда никоҳга киргансиз.

Герцог

Нега

Қизариб кетдингиз? Себастьяннинг
Сизга муносибдир наслу насаби.
Агар бу ҳаммаси туш бўлмаса-ю,
Чин ҳақиқат бўлса, у ҳолда мен ҳам
Денгизнинг қаърига кетган кемадан
Бахтим-насибамни узиб оламан.

(Виолага)

Сизни хотинлардан афзал кўраман,
Жонимни беришга тайёрман, дея
Менга минг-минг марта айтган сўзларинг
Эсингдами?

Виола

Уни қайта онт ичиб
Такрорлашга ҳамон тайёрман. Само
Ўз ойи, қуёши, юлдузларини
Доим паноҳида асраганидай,
Мен ҳам пок ишқимни қалбимда асраб,
Ичган онтларимга содиқ қоламан.

Герцог

Менга қўлингни бер, энди ўзингни
Қизлик кийимингда кўрсат.

В и о л а

Қийимим

Соҳилга чиқариб қўйган капитан
 Уйда ва лекин Мальволионинг
 Шикояти билан у капитанни
 Қамоққа олганлар.

О л и в и я

У капитанни

Шу соатда озод қилинлар!
 Дарҳол
 Мальволио етиб келсин. Шўрликни
 Энди эслабман. У телба бўлгандир.

Хат кўтарган Қизикчи ва Фабиан кирадилар.

Одам ўзи телба бўлган кезлари
 Бошқа телбаларни унутар экан.
 Қим билади, унинг аҳволи қандай?

Қизикчи. Қандай бўларди, графиня, у шайтон билан бир одамчалик олишиб ётибди. Мана, сизга мактуб бериб юборди. Мен бунинг сизга эрталабоқ берсам бўларди, бироқ жиннининг мактуби инжил эмас, қачон ўқиса ҳам бўлаверади.

Оливия. Мактубни очиб, ўқи.

Қизикчи. Мана бу жазони қаранг, тентак жиннининг хатини ўқирмиш! «Худо ҳофиз, графиня...»

Оливия. Нима, жинни бўлдингми?

Қизикчи. Йўқ, графиня, мен жиннининг сўзларини ўқияпман, холос. Агар қироат билан ўқишимни истасангиз, бўлманг.

Оливия. Маъноли қилиб ўқи!

Қизикчи. Хўп бўлади, маликам. Аммо бундан бир маъно чиқсин, дейилса, мендақа қироат билан ўқиш керак. Қулоқ солинг, маликам...

Оливия. Фабиан, сен ўқи!

Ф а б и а н (*ўқийди*). «Худо ҳофиз графиня, сиз мени хафа қилдингиз ва бу мажаро оламга машҳур бўлди. Гарчанд сиз мени зиндонга ташлаган ва маст амакингиизнинг қўлига топшириб қўйган бўлсангиз ҳам, менинг ақлим, худди сизнинг ақлингиздек жойида. Мени бу кўйга солган сизнинг мактубингиздирки, мен уни кўрсатиб ўзимни оқлашимга ва сизни қизартиришимга ишонаман. Менинг ҳақимда нима ўйласангиз ўйлайверинг. Мен сизга ҳурмат-эҳтиромимни вақтинча фаромуш қилдим ва таҳқириланган одамдай аччиқландим.

Телба аҳволидаги ҳақир Мальволио».

О л и в и я. Буни у ёздими?

Қ и з и қ ч и. Ҳа, графиня.

Герцог

Хатидан жиннига ўхшамайди у.

О л и в и я

Фабиан, бор, уни озод қил, дарҳол

Бу ерга олиб кел.

Ф а б и а н кетади.

Агар ҳукмдор,

Мени рафиқангиз ўрнида эмас,
Синглингиз ўрнида кўриб севсангиз,
Ижозат берсангиз, менинг қасримда
Бир кунда икки тўй тантана қилсин.

Герцог

Таклифларингизга жондан розиман.

(*Виолага*)

Ҳукмдоринг сени озод этади.

Меҳрибонликларга ўрганган нозик —

Қиз табиатингга кўп машаққатли

Оғир хизматларинг бадалига мен

Сенга ҳаётимни тақдим этаман.
Шу соатдан бошлаб — сен маликамсан.

О л и в и я

Менга сингил бўлинг!

Фабьян Мальволиоги бошлаб келади.

Герцог

Телба шуми?

О л и в и я

Ҳа.

Уша. Мальволио, сенга не бўлди?

М а л ь в о л и о

Графиня, мени ҳаддан зиёда
Хафа қилдингиз.

О л и в и я

Мен? Йўқ, бўлмаган гап!

М а л ь в о л и о

Жуда қаттиқ хафа қилдингиз. Мана,
Хатингиз. Уқингиз. Ишонаманки,
Сиз ўз сўзларингиз инкор этмассиз.
Буни сиз бошқача ёзиб кўрингиз,
Бошқа услуб билан баён қилингиз,
Ҳарфларидан тониб, муҳрингизни ҳам
Тан олмай кўрингиз. Барибир, буни
Эътироф этишга мажбур бўласиз,
Чунки инкор этиш ғоятда мушкул.
Хуллас, иқроқ бўлинг: нима сабабдан
Сиз менга муҳаббат изҳор этдингиз.
Нега жилмайишга фармон бердингиз,
Нега сариқ пайпоқ кийиб, болдирга

Сариқ боғичларни кўндаланг боғлаб
 Юришни ёздингиз? Хизматкорларга,
 Ҳатто сэр Тобига баланддан келиб
 Қўпол муомала қилгин, деддингиз?
 Тобе қулингиздай, фармонингизни
 Умид билан буткул бажо келтирдим.
 Сиз бўлсангиз, мени ноҳақ, телбага
 Чиқариб, омборга қамаб қўйдингиз.
 Бу ҳам етмагандай, поп юбордингиз,
 Жинни ҳам, аҳмоқ ҳам мен бўлдим, ҳамма
 Мазах қилиб кулди менинг устимдан;
 Айтнинг, нега шундай қилдингиз?

О л и в н я

Шўрликлар!

Бу менинг хатимга ўхшаб кетса ҳам,
 Лекин менинг қўлим эмас. Шубҳасиз,
 Бу хатни Мария ёзган. Ҳа, энди
 Эсладим. Мария биринчи бўлиб
 Телба бўлганингни айтгани тўғри.
 Кейин сен кўридинг чучмал жилмайиб
 Хатда таърифлаган сариқ пайпоқда.
 Бўлди, ўзингни бос, сени роса ҳам
 Майна қилишибди. Аммо бу ишнинг
 Сабабчиларини төпамиз. Ишон,
 Чора кўрилганда ўйинбозларга
 Ҳакам ҳам, даъвогар ҳам ўзинг бўласан.

Ф а б и а н

Графиня, шундай қувончга тўла,
 Чиндан саодатли, нузли соатга
 Шякоят, жанжаллар соя солмасин.,
 Шундай умид менга жасорат бериб,
 Эътироф этаман: Мальволионинг
 Қўрслиги, ҳавойи ғурури учун,
 Эсини киргизиш нияти билан,

Буни ўйлаб топган мен билан Тоби.
 Хатни сэр Тобининг талаби билан
 Мария ёзгани рост. Тоби унга
 Уйланишни ваъда қилди. Алқисса,
 Бу ҳазилда ёмон ниятдан кўра
 Шўхлик кўпроқ. Хуллас, қасосни эмас,
 Шодликни тақозо этади бу иш.
 Энди ҳақоратга келсак, ҳар икки —
 Томонга баробар келади — бўлсак.

О л и в и я. Бечора, улар сени роса кулги қилишибди-да!

Қ и з и қ ч и. Ҳа, «бировлар мартаба билан туғилдилар, бошқалар мартабага машаққат билан эришадилар, аммо ўзгаларга мартаба осонликча насиб қилади». Мен ҳам, жаноблар, бу комедияда ҳазрат Маврикий деган бир зотнинг ролини ўйнадим. Ҳа, энди бўлар иш бўлди. «Худо ҳаққи, қизиқчи, мен жинни эмасман!» Тағин мана бу ери эсингиздами? «Сиз, олий мартабали маликамининг бундай бефаросат аблахнинг қизиқчиликларидан роҳатланишингизга ҳайрон қоламан!» Давр чархи айланиб-айланиб, ана шундай ўч оларкан.

М а л ь в о л и о. Сен муттаҳамлардан қасос оламан!

(Кетади.)

О л и в и я

Эҳ, шўрлик, чиндан ҳам мазах бўлибсан!

Г е р ц о г

Дарҳол орқасидан қувиб етинглар!
 Уни мурасага келтириш керак!
 Бизга капитанни сўзлаб беради.
 Шундан кейин, майли, тўй бўлса-бўлсин.
 Муҳаббатли никоҳ ҳукмига ўтиб,
 Роҳатда яшаймиз. То унга қадар,

Синглим, сизникида меҳмон бўламиз.
 Цезарио, кетдик! Сен бу кийимни
 Ечганингга қадар, шундай атайман,
 Ва лекин либосинг ўзгарган онда,
 Севимли хотиним, дейман, жаҳонда!

Кетадилар.

Қ и з и қ ч и

(Куйлайди)

Мен ёш эдим, бебош эдим —
 Худди ёмғир, шамол, дўл.
 Улфатларга кўз-қош эдим,
 Ҳаммани шод этиб мўл.
 Энди ёшим улғайса ҳам,
 Ҳамон мен дўл, ел, ёмғир.
 Қўшниларим дод деса ҳам
 Менга қилмайди таъсир.
 Хотин олдим — уйим обод,
 Лекин мен ел, суронман.
 Ур-йиқитдан ҳамма дер дод,
 Мен эса сел, бўронман.
 Ахир, бўлдим ожиз бир чол,
 Ёмғир ҳамон қуяди.
 Оғзимда нон, қўлда сопол,
 На ел, на сел тияди.
 Дунё ўзи кўп бевафо, —
 Худди ёмғир, сел, шамол.
 Эй жаноблар, суринг сафо,
 Кулишайлик бемалол.

(Кетади).

П а р д а